

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Τομέας Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

ΠΜΣ «Ευρωπαϊκές & Διεθνείς Σπουδές»

Διπλωματική Εργασία με θέμα :

**«Περιφερειακό Σύστημα Ασφάλειας στη
Νοτιοανατολική Ασία»**

Επιβλέπων Καθηγητής:

Κωνσταντίνος Υφαντής

Λεμούζης Δημήτρης

Αριθμός Μητρώου: 29353

Αθήνα, Ιούνιος 2011

Περιεχόμενα	Σελ.
1. Εισαγωγή.....	2
2. Οι κύριοι δρώντες στη ΝΑ Ασία.....	2
(α) οι ΗΠΑ.....	3
(β) η Ρωσία.....	4
(γ) η Κίνα.....	7
(δ) η Ιαπωνία.....	10
(ε) η Ινδία.....	12
3. Ο ρόλος του παγκόσμιου ηγεμόνα: οι ΗΠΑ.....	16
α. Από τον Β' ΠΠ έως τον Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας.....	16
β. Από τον Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας και έπειτα.....	18
4. Η συνεργασία των κρατών της Νοτιοανατολικής Ασίας (ASEAN).....	18
5. Η νέα τάξη πραγμάτων στην περιοχή μετά την 11η Σεπτεμβρίου.....	21
α. Οι νέες απειλές.....	21
(1) Η τρομοκρατία.....	21
(2) Ο ριζοσπαστικός ισλαμισμός.....	24
(3) Η πυρηνική ενέργεια.....	26
β. Διαρκή προβλήματα της περιοχής.....	28
(1) ο πόλεμος της ενέργειας.....	28
(2) το Trafficking.....	30
(3) το εμπόριο ναρκωτικών (από το «Χρυσό Τρίγωνο» στο Αφγανιστάν).....	32
6. Μη παραδοσιακές απειλές ασφαλείας.....	34
α. Το περιβάλλον.....	35
β. Η δημόσια υγεία.....	37
γ. Το οργανωμένο έγκλημα.....	38
7. Περιφερειακές συμφωνίες ασφαλείας και πολιτικές ασφαλείας.....	39
8. Συμπεράσματα.....	41
9. Επίλογος.....	42
<i>Βιβλιογραφία – Δικτυακοί Τόποι.....</i>	<i>45</i>

1. Εισαγωγή

Η περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας είναι μια περιοχή που εμφανίζει ένα ιδιαίτερο γνώρισμα : τη μεγάλη «ευαισθησία» της στις εξωτερικές επιρροές. Από την εποχή της αποικιοκρατίας και μετά, η ιστορία των κρατών της είναι συνδεδεμένη με ξένες δυνάμεις, με ποικίλα συμφέροντα και διαφορετικές μεθόδους δραστηριοποίησης στην περιοχή. Είναι μία από τις πλέον ετερογενείς περιοχές του κόσμου όσον αφορά την πληθυσμιακή της σύσταση, την πολιτιστική, την πολιτική και οικονομική της διαφοροποίηση. Αποτελείται από διαφορετικά μεταξύ τους, ανεξάρτητα κράτη, που, πέραν όλων των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζουν, έχουν και μια διαφορετική αντίληψη του όρου «ασφάλεια», από εκείνη που χαρακτηρίζει τη Δύση και κυρίως τις ΗΠΑ. Εντός των πλαισίων του όρου, για τους πλείστους εκ των ηγετών της Νοτιοανατολικής Ασίας, διαχρονικά, είναι και η ελαστικότητα στις διακρατικές σχέσεις, η ήπια δύναμη, η συνεργασία και η κατανόηση, όροι και έννοιες εξίσου ισχυρές και σημαντικές για αυτούς, με τη στρατιωτική ισχύ και τη διασφαλιζόμενη εξ αυτής ασφάλεια.

Η ασφάλεια της περιοχής θεωρείται ότι επηρεάζει ποικιλόμορφα ολόκληρη την Ανατολική Ασία, στην οποία διακυβεύονται ένα πλήθος οικονομικών συμφερόντων από πολλούς δρώντες. Ακολούθως, είναι ενδιαφέρουσα η δομή των δυνάμεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή, όπως και οι διαφορετικές προσεγγίσεις, αλλά και οι διαφορετικές επιδιώξεις. Η Νοτιοανατολική Ασία, ως μια ενιαία κοινότητα κρατών, αποζητά την οικοδόμηση ενός ισορροπημένου περιφερειακού συστήματος ασφάλειας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι επιθυμεί ή έστω συνηγορεί στην πρόσδεσή της στο άρμα κάποιας από τις μεγάλες δυνάμεις που συστηματικά επιδιώκουν την αύξηση της ισχύος τους στην περιοχή και τον αποκλειστικό έλεγχό της. Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι να γίνει μια σύντομη ανάλυση των δυνάμεων που δρουν στην περιοχή, του τρόπου με τον οποίο επηρεάζουν και επηρεάζονται από την ασφάλειά της, αλλά και των προβλημάτων και των ιδιαιτεροτήτων που απαντώνται στα κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας.

2. Οι κύριοι δρώντες στη ΝΑ Ασία

Η ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας (στο εφεξής ΝΑ Ασία), όπως προαναφέρθηκε, παρουσιάζει μεγάλη «ευπάθεια» στους ισχυρούς εξωτερικούς δρώντες (Beeson, 2002). Οι δυνάμεις, που κατά καιρούς δραστηριοποιήθηκαν εκεί, διαφοροποιούνται

ανάλογα με την περίοδο. Σήμερα, μετά το Β' ΠΠ, τον Ψυχρό Πόλεμο, τον Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας και την άνοδο νέων δυνάμεων στο παγκόσμιο σκηνικό, οι δρώντες είναι πολλοί. Οι κυριότεροι από αυτούς βάσει των γνωρισμάτων όχι μόνο της στρατιωτικής τους δύναμης, αλλά και της οικονομικής, παρουσιάζονται στο παρόν κεφάλαιο. Αξίζει, στο σημείο αυτό, να αναφέρουμε ότι πολλοί μελετητές (Goh, 2005, σελ.17) ασπάζονται μια ιεραρχική δομή των δυνάμεων που δραστηριοποιούνται στη ΝΑ Ασία, βάσει του συνόλου των χαρακτηριστικών τους σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο:

- (i) Υπερδύναμη : ΗΠΑ
- (ii) Μεγάλη περιφερειακή δύναμη : Κίνα
- (iii) Μεγάλες δυνάμεις στην περιοχή: Ινδία, Ιαπωνία, Νότια Κορέα
- (iv) ASEAN.

Παρόλα αυτά, δε κρίνεται σκόπιμο να γίνει τέτοιου είδους διάκριση βασισμένη στο μέγεθος της δύναμης και όλοι οι κύριοι δρώντες – πλην των ΗΠΑ, για τις οποίες αφιερώνεται ξεχωριστό κεφάλαιο – παρουσιάζονται παρακάτω σε σχεδόν ενιαία βάση. Η Αυστραλία, όπως και η Βόρειος Κορέα ή η Ταϊβάν δε θα παρουσιαστούν, γιατί θεωρείται ότι αποτελούν ξεχωριστή κατηγορία, σαφώς υποδεέστερη εκείνης των υπολοίπων δρώντων στην περιοχή. Εξάλλου, η εξωτερική πολιτική έναντι αυτών των χωρών ακόμη και για τα κράτη της ΝΑ Ασίας, όπως και το θεσμικό τους μόρφωμα την ASEAN δεν αποτελεί βασική προτεραιότητα (Goh, 2005 ,σελ.17)

α. Οι ΗΠΑ

Η εγγυήτρια δύναμη της ασφάλειας στην περιοχή ήταν και είναι οι ΗΠΑ. Είναι ένας ρόλος που, όπως σχεδόν στο μεγαλύτερο μέρος του κόσμου μετά το τέλος του Β' Π.Π. , ανέλαβαν οι ΗΠΑ και στη ΝΑ Ασία.

Η επιρροή των ΗΠΑ στην περιοχή είναι μείζονος σημασίας, ακολουθεί, όμως, και αυτή τις αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί στην ασκούμενη από τις ΗΠΑ πολιτική σε βάθος χρόνου σε όλες τις περιοχές ενδιαφέροντος του πλανήτη. Η αλλαγή των προτεραιοτήτων και των στρατηγικών συμφερόντων των ΗΠΑ που σημειώνεται από το τέλος του Β' ΠΠ και μετά επηρέασε και επηρεάζει σημαντικά την στάση και τους πολιτικούς

προσανατολισμούς των κρατών της ΝΑ Ασίας, με ανάλογη την αύξηση ή τη μείωση της δράσης εκεί των υπολοίπων σημαντικών δρώντων (Beeson, 2004, σελ.1).

Οι δυνατότητες που παρέχει στα κράτη η δράση των ΗΠΑ στη ΝΑ Ασία, η εξελισσόμενη δυναμική τους υπό το πρίσμα της αμερικανικής επιρροής, τα μεταβαλλόμενα συμφέροντα των ΗΠΑ, η οικονομική και πολιτική ανεξαρτησία ή εξάρτησή τους και το καθεστώς που επιδιώκεται να δημιουργηθεί από τις ΗΠΑ, θα εξεταστούν αναλυτικά σε ξεχωριστό κεφάλαιο, αφού η πολιτική της Αμερικής στην Ανατολική και ειδικότερα στην ΝΑ Ασία χρίζουν της μελέτης που αναλογεί στον παγκόσμιο ηγεμόνα. Αναλυτικά θα εξετάσουμε τη στάση και την ασκούμενη πολιτική των ΗΠΑ απέναντι στη ΝΑ Ασία στα κεφάλαια που ακολουθούν.

β. Η Ρωσία

Η Ρωσία που ξεκίνησε να «αναγεννιέται» πολιτικά και οικονομικά μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και κυρίως από τότε που τα ηνία της χώρας ανέλαβε ο Vladimir Putin, οπότε και ξεκίνησε η ραγδαία οικονομική ανάκαμψή της, επεδίωξε να αναλάβει ένα πιο δυναμικό ρόλο στην περιοχή της ΝΑ Ασίας αναμορφώνοντας την ασκούμενη εξωτερική πολιτική της επ' αυτής. Μέχρι τότε, η πολιτική ηγεσία της ASEAN θεωρούσε ότι η μετά-ψυχροπολεμική περιφερειακή τάξη θα περιελάμβανε μια αναδυόμενη Κίνα, εν μέσω προσπαθειών αποφυγής κινέζο-ιαπωνικής σύγκρουσης και της αναγκαιότητας της αμερικανικής παρουσίας. Σ' αυτή τη δομή ασφαλείας, η Ρωσία εμφανίστηκε ως ο προφανής ισορροπιστής και το απαραίτητο συστατικό για την περιφερειακή ισορροπία των μεγάλων δυνάμεων στην περιοχή. Αποτινάσσοντας το χαρακτήρα της επεκτατικής δύναμης που κατείχε η σοβιετική Ρωσία, οι ηγέτες της ASEAN θεώρησαν τη συνεισφορά της σημαντική και σκόπευαν να βασιστούν επ' αυτής (Buszynski, 2006, σελ.276).

Στα «χαμένα» χρόνια της Ρωσίας, από το 1989-91 έως και την παράδοση της εξουσίας από τον Boris Yeltsin, οι συνθήκες στην ΝΑ Ασία είχαν διαφοροποιηθεί σημαντικά. Παρ' όλα αυτά, ακόμη και τότε, η πολιτική της Ρωσίας παρέμενε ως ένα βαθμό ενεργή. Υπό τον Gorbachev ακόμη, η Σοβιετική Ένωση προωθούσε την πολύπλευρη ανάπτυξη στην ευρύτερη περιοχή Ασίας-Ειρηνικού και υποστήριζε τις προσπάθειες της ASEAN για τη δημιουργία ενός κοινού πλαισίου ασφάλειας για τη ΝΑ Ασία. Συμμετείχε στον τερματισμό των συγκρούσεων στην Καμπότζη μεταξύ 1990-91, γεγονός το οποίο δικαιολογεί την πρόσκλησή της από την ASEAN στις συζητήσεις για την περιφερειακή

ασφάλεια (Sumsky, 1999, σελ.416). Ομοίως η ASEAN προσκάλεσε και το Ρώσο υπουργό εξωτερικών Andrei Kozyrev στην ετήσια υπουργική της συνάντηση στη Μανίλα τον Ιούνιο του 1992 με την προσδοκία ότι η νέα Ρωσία θα συνέχιζε την πολιτική του Gorbachev, χωρίς να έχει πλήρη αντίληψη της νέας κατάστασης στην οποία είχε περιέλθει η οικονομικά και πολιτικά κατεστραμμένη μετά-σοβιετικά Ρωσία, η οποία και αδυνατούσε να σταθεί αντάξια των προσδοκιών της ASEAN.

Ο νέος μεγάλος «παίκτης» στην περιοχή, η Κίνα, περιόρισε δραματικά τα περιθώρια εμπλοκής και επιρροής της Ρωσίας εκεί, όπως και όλων των υπολοίπων δυνάμεων, ειδικά μετά την οικονομική κρίση του 1997, προτείνοντας τη δημιουργία διαφόρων θεσμών και τη λήψη μέτρων που τοποθετούσαν όλα την Κίνα στην κεντρική θέση της πολιτικής και οικονομικής σκηνής της ΝΑ Ασίας. Κατά τα παραπάνω, το σχέδιο της Κίνας για τη δημιουργία της “ASEAN plus One”¹, δηλαδή μιας συνεργασίας μεταξύ Κίνας και ASEAN με περισσότερο πολιτικά παρά οικονομικά κίνητρα ή ακόμη το “ASEAN plus Three” του 2006 με τη δημιουργία ενός «κλειστού» συστήματος ισοτιμιών μεταξύ των νομισμάτων των κρατών της ΝΑ, προκειμένου να αποφευχθεί μια νέα ενδεχόμενη κρίση του δολαρίου ή επιμέρους διμερείς συμφωνίες με τα κράτη μέλη της ASEAN, επεδίωκε τη δημιουργία περιφερειακού θεσμικού συστήματος. Ο χαρακτήρας του θα ήταν αυστηρά ασιατικός, ενώ, υπό την κινεζική οικονομική ομπρέλα του, θα δίνονταν ευκαιρίες ανάπτυξης σε όλα τα κράτη της ΝΑ Ασίας, αποτρέποντας παράλληλα την επιρροή από έξω-ασιατικούς παράγοντες (Kolotov, 2008, σελ.2).

Στο προαναφερθέν εξαιρετικά αφιλόξενο² πολιτικό σκηνικό, η Ρωσία, για την ενίσχυση του ρόλου της, επιδιώκει τη συμμετοχή της σε ολοένα και περισσότερους περιφερειακούς θεσμούς, προσπαθώντας να μεταλλάξει την έκπτωσή της στο επίπεδο της Αυστραλίας, της Ταϊβάν ή της Νοτίου Κορέας που επήλθε λόγω της κατάρρευσης του Σοβιέτ και «της ανικανότητας του Υπουργείου Εξωτερικών της» (Zabrilov, 1994). Μέρος αυτών

¹ στην Κίνα η έννοια και η ονομασία του ASEAN+1 ήταν περισσότερο γνωστή ως China+ASEAN

² εξαίρεση αποτέλεσαν - και αποτελούν εν μέρει - οι διαχρονικοί σύμμαχοι της Ρωσίας: το Βιετνάμ, το Λάος και η Καμπότζη. Η Ρωσία είναι η μοναδική από τις μεγάλες δυνάμεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή και δεν είχε ποτέ στο παρελθόν ένοπλες ή σοβαρές πολιτικές διαμάχες με το Βιετνάμ, σε αντίθεση με τις ΗΠΑ και την Κίνα, γεγονός που εξυπηρετεί ιδανικά τη μεταλλασσόμενη πολιτική της Ρωσίας από τήρηση του status quo σε ανάληψη ενεργού πολιτικού ρόλου.

των επιδιώξεων αποτελεί και η συμμετοχή της στον Οργανισμό Συνεργασίας της Σαγκάης³. Παράλληλα, τον Αύγουστο του 2007, προτάθηκε από τους υπουργούς εξωτερικών Κίνας και Ρωσίας στα μέλη της ASEAN η ενίσχυση της συνεργασίας για την ασφάλεια στα πλαίσια της SCO, ενώ, ο Ρώσος Πρόεδρος Vladimir Putin, υπεραμυνόμενος της πολιτικής για μεγαλύτερη συμμετοχή στα δρώμενα της ΝΑ Ασίας, συμμετείχε σε διάφορους οργανισμούς και συνέδρια, όπως στην Οικονομική Συνεργασία Ασίας-Ειρηνικού⁴, στον Οργανισμό του Ισλαμικού Συμβουλίου⁵ και στο Συνέδριο Ανατολικής Ασίας⁶ (Buszynski, 2006, σελ.290).

Από τη διατηρούμενη και την ενισχυόμενη περιφερειακή ασφάλεια της Ανατολικής και ΝΑ Ασίας η Ρωσία δύναται να αποκομίσει πλήθος οφελών. Κατ' αρχήν, ένα ασφαλές πολιτικό περιβάλλον στην περιοχή σημαίνει την περαιτέρω ανάπτυξή της και κατ' επέκταση την αύξηση των ενεργειακών της αναγκών. Καθώς η Ρωσία αποτελεί το δεύτερο σε μέγεθος εξαγωγέα αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου στον κόσμο, ευελπιστεί στη διασφάλιση της ανάπτυξης και την αύξηση της ζήτησης των «εμπορευμάτων» της από τις χώρες της ASEAN και της Ανατολικής Ασίας (NEWSru.com, 16 December 2005). Εξάλλου, η οικονομική και πολιτική ασφάλεια των ανατολικών συνόρων της σε συνδυασμό με την ανάπτυξη και τη βιομηχανοποίηση των εκεί χωρών πιθανότατα θα οδηγούσε και σε ανάπτυξη των δικών της ανατολικών περιοχών, την Ανατολική Σιβηρία και τη Ρωσική Άπω Ανατολή (Nezavisimaya Gazeta, 11 July 2000).

Πέραν των παραπάνω στρατηγικών στόχων της ρωσικής πολιτικής ελίτ, η συνεισφορά της στη διατήρηση της σταθερότητας στη ΝΑ και Ανατολική Ασία κρίνεται ζωτική και για ορισμένους ακόμη λόγους. Η Ρωσία επιδιώκει στη δημιουργία ενός δικτύου σιδηροδρόμων από την Άπω Ανατολή έως την ΕΕ (Douglas, 2010, σελ.35). Ένα τέτοιο επιχειρηματικό σχέδιο που θα ενώσει εμπορικά δύο τεράστιες γεωγραφικές περιοχές είναι ανάγκη να διασφαλιστεί από οποιαδήποτε απειλή που θα αποσταθεροποιήσει την περιοχή και θα θέσει σε κίνδυνο μιας μείζονος σημασίας επένδυση. Στο πλαίσιο αυτό, η Ρωσία

³ SCO: Shanghai Cooperation Organization

⁴ Asia - Pacific Economic Cooperation

⁵ Organization of the Islamic Conference

⁶ East Asia Summit

συνδράμει στις προσπάθειες αποπυρηνικοποίησης της κορεατικής χερσονήσου⁷ συμμετέχοντας στην 6-μερή ομάδα εργασίας για το σκοπό αυτό (Kolotov, 2008, σελ.4). Εξάλλου, πέραν των οιονδήποτε επενδυτικών βλέψεων της Ρωσίας στη ΝΑ Ασία, η περιοχή παραμένει μια πολύ καλή αγορά ρωσικών οπλικών συστημάτων (Asia Times Online ,11 Σεπτέμβρη 2007). Ενώ, όμως, προσεγγίστηκαν σχεδόν όλες οι χώρες της περιοχής, λίγες σύναψαν τέτοιου είδους συμφωνίες. Κυριότερες είναι το Βιετνάμ, η Καμπότζη, το Λάος, η Ινδονησία (κυρίως επί εποχής του επιβληθέντος εμπάργκο όπλων από τις ΗΠΑ λόγω του Αν. Τιμόρ) και η Μαλαισία, «ανταλλάσσοντας» κάθε φορά και διαφορετικά προϊόντα, όπλα-δολάρια, όπλα-δικαιώματα πετρελαίου, όπλα-ρύζι κ.α. (Buszynski, 2006, σελ.284-286).

γ. Η Κίνα

Η Κίνα, ως μια από τις μεγάλες δυνάμεις⁸ σε παγκόσμιο επίπεδο (Pumphrey, 2002, σελ.7), είναι φυσικό να επιδεικνύει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την περιοχή που βρίσκεται στην «περιφέρειά» της, ειδικά για εκείνη των νοτίων συνόρων της. Κατά τα παραπάνω η Κίνα επιδιώκει να επιτύχει πρωταρχικά τη σταθερότητα στην περιοχή της ΝΑ Ασίας προσβλέποντας, παράλληλα και στην αποσόβηση μιας πιθανής αντί-κινεζικής προπαγανδιστικής πολιτικής από τις άλλες μεγάλες δυνάμεις που εμπλέκονται στην περιοχή. Ακόμη, βασικοί στόχοι της ασκούμενης πολιτικής από την Κίνα στην περιοχή είναι ασφαλώς και η άντληση πόρων και μέσων που θα συνεισφέρουν στην περαιτέρω ανάπτυξή της, αποκλείοντας ταυτόχρονα ένα παραδοσιακό της εχθρό της, την Ταϊβάν, από τη σύναψη προσοδοφόρων σχέσεων με τα κράτη της ΝΑ Ασίας, δημιουργώντας ένα ιδιότυπο πολιτικό και εμπορικό αποκλεισμό της (Percival,2005, σελ. 2)

Το ερώτημα που συχνά τίθεται για την Κίνα, είναι το εάν μια ταχύτατα ανερχόμενη δύναμη, όπως η Κίνα, αποτελεί απειλή για την περιφερειακή και την παγκόσμια ασφάλεια.

⁷ μέσα στα πλαίσια των προσπαθειών αποπυρηνικοποίησης της κορεατικής χερσονήσου, βασική προϋπόθεση για τη Ρωσία είναι η άρση οποιωνδήποτε αμφιβολιών και ανησυχιών από μέρους της Β. Κορέας σχετικά με την εκδήλωση επιθετικών ενεργειών εκ μέρους των γειτόνων της εναντίον της. Αυτό τονίστηκε από τον ίδιο το Ρώσο Πρόεδρο Vladimir Putin στο 43ο συνέδριο για την πολιτική ασφαλείας, στο Μόναχο, στις 10 Φεβρουαρίου του 2007 (για περισσότερα, βλ. το λόγο του Putin στο σύνδεσμο: http://www.kremlin.ru/eng/text/speeches/2007/02/10/0138_type82912type82914type82917type84779_118123.shtml)

⁸ κατά τον Kurt Campbell η Κίνα είναι μια «ηπειρωτική δύναμη», κατάσταση, όμως, που τείνει να αλλάξει και να μετατραπεί σε παγκόσμια

Αναμφίβολα, πρόκειται για μια μεγάλη δύναμη, η οποία, λαμβάνοντας υπόψη ότι εξήλθε από την οικονομική κρίση του 1997-98 με τις ελάχιστες δυνατές απώλειες, που σχεδόν «καταπόντισε» ολόκληρη την Ασία, είναι δύσκολο - ή τουλάχιστο δε διαφαίνεται κάτι τέτοιο - να παρουσιάσει στο εγγύς μέλλον σοβαρή μείωση των ρυθμών ανάπτυξης και γενικότερα των οικονομικών και πολιτικών της δυνατοτήτων (Pumphrey, 2002, σελ.3). Ασφαλώς, όπως ακριβώς ισχύει διαχρονικά και για όλες τις μεγάλες δυνάμεις, υφίσταται ο κίνδυνος της διατάραξης της ισορροπίας δυνάμεων και της παγκόσμιας τάξης, όταν αυτές απολέσουν την πρόσβαση σε περιοχές ζωτικής σημασίας ή άλλου είδους «δικαιώματα». Τέτοια είναι και η κυριαρχία της Κίνας στη νότια σινική θάλασσα. Κατ' επέκταση, όσο δε θίγονται αυτά τα δικαιώματα, δεν αποτελεί και η Κίνα απειλή για την παγκόσμια ασφάλεια, ειδικά εάν αναλογιστούμε την τηρούμενη - σύγχρονη - στάση μετριοπάθειας από την κινεζική ηγεσία (Baviera, 2005, σελ.10).

Με την πάροδο των ετών η στάση που διατηρεί η Κίνα απέναντι στις χώρες της ΝΑ Ασίας έχει διαφοροποιηθεί. Έπαψε πια να είναι ο εχθρός που απειλούσε την ακεραιότητα και την ανεξαρτησία τους και μετατράπηκε σε πειθήνιο συνεργάτη και σύμμαχο. Η οικονομική ενίσχυση των κρατών της ΝΑ Ασίας, ειδικά των φτωχότερων εξ αυτών, γίνεται χωρίς όρους και προϋποθέσεις⁹, που συχνά αφορούν εκδημοκρατισμό ή το άνοιγμα των αγορών, την περιβαλλοντολογική προστασία και άλλα, επιδεικνύοντας μια στάση αποχής και αποφυγής ανάμειξης στα εσωτερικά τους ζητήματα. Η τακτική αυτή επηρεάζει θετικά όχι μόνο τις κυβερνήσεις των χωρών που γίνονται αποδέκτες αυτής της βοήθειας, αλλά και πλήθος φορέων ολόκληρης της περιοχής. (Lum κ.α.,2008, σελ. 8). Παράλληλα από την πλευρά της Κίνας, θεωρήθηκε ότι η διατήρηση του status quo μόνο προς όφελος της θα μπορούσε να λειτουργήσει, το οποίο ήταν και είναι ένα από τα βασικά σημεία των συναντήσεων Κινέζων αξιωματούχων με την ηγεσία των κρατών της ΝΑ Ασίας. Κάτι τέτοιο απεδείχθη με την ενίσχυση του απολυταρχικού καθεστώτος της Burma με σχεδόν 3 δις \$ είτε με τη μορφή οικονομικής βοήθειας είτε ως στρατιωτικά οφέλη (Percival, 2005, σελ. 3) είτε ακόμη για την ανάπτυξη υδροηλεκτρικής ενέργειας και εξόρυξης πετρελαίου ή μεταλλευμάτων με συνολικά ποσά που από το 1988 αγγίζουν τα 5 δις \$ (York, 2007 και Steinberg, 2004).

⁹ τα κράτη της ΝΑ Ασίας παρουσιάζουν ιδιαίτερη ευαισθησία σε όρους και προϋποθέσεις για τη σύναψη δανείων, αφού αντανακλώνται στην απώλεια της εθνικής τους κυριαρχίας παρόμοια με αυτή της περιόδου της αποικιοκρατίας.

Από την πλευρά τους, όμως, τα κράτη της ΝΑ Ασίας δε φαίνονται διατεθειμένοι να προσκολληθούν σε καμία από τις μεγάλες δυνάμεις, ούτε στην Κίνα, ούτε στην Αμερική και ασφαλώς δεν επιθυμούν να εμπλακούν σε ένα αγώνα¹⁰ επιρροής μεταξύ των δύο δυνάμεων ούτε βέβαια να κληθούν να επιλέξουν μεταξύ των δύο (Goh, 2005, σελ.6). Η επιθυμία τους αυτή σε μεγάλο βαθμό γίνεται σεβαστή από την κινεζική διπλωματία, αφού εξυπηρετούνται έτσι οι στόχοι της κινεζικής ηγεσίας που αφορούν την εμπορική κυριαρχία στην περιοχή, την επιχειρηματική της εξάπλωση, την εκμετάλλευση των ενεργειακών πηγών της νοτίου σινικής θάλασσας και ασφαλώς τον εκτοπισμό των υπολοίπων ανταγωνιστών με βασικότερο όλων τις ΗΠΑ.

Παράλληλα, η Κίνα ενδυναμώνει τη δράση της και τον ενεργό της ρόλο στην περιοχή μέσω των περιφερειακών οργανισμών στους οποίους συμμετέχει. Έτσι, συμμετέχοντας στην ASEAN (+3) μαζί με την Κορέα και την Ιαπωνία, αλλά και στο EAS (East Asia Summit), το οποίο περιλαμβάνει, εκτός από τα κράτη της ASEAN, την Κίνα, την Ιαπωνία, τη Ν. Κορέα, την Ινδία, την Αυστραλία και τη Ν. Ζηλανδία επηρεάζει σταδιακά όλο και περισσότερο τα κράτη της ΝΑ Ασίας. Συγκεκριμένα, όσον αφορά το EAS και τη δημιουργία του το 2005, με τις ΗΠΑ να απέχουν από το σχηματισμό του, θεωρήθηκε ότι απετέλεσε την απάντηση της Κίνας στην APEC¹¹ στην οποία ο ρόλος των ΗΠΑ είναι κυρίαρχος και σχεδόν ηγεμονικός¹², ενώ ταυτόχρονα η «παρουσία» της Ινδίας, της Αυστραλίας και της Ν. Ζηλανδίας, έλαβε τη μορφή ενός μη-αμερικανικού αντίβαρου στην κινεζική μονοπολική ηγετική θέση εντός του οργανισμού.

Από όλα τα παραπάνω, γίνεται ορατή η επιθυμία της Κίνας για τη σύσταση περιφερειακών οργανισμών και άλλων θεσμικών οργάνων που είναι προσανατολισμένα σε καθαρά ανατολική συγκρότηση (Hu, 2007, σελ.14), θεσμοί που λόγω της απουσίας της Δύσης είναι και πιο εύκολα «διαχειρίσιμοι» από την κινεζική υπεροχή.

Τέλος, θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθεί ότι παρά τη διαρκώς αυξανόμενη δυναμική της Κίνας, υπάρχουν αρκετά σημεία μεγάλης έντασης περιμετρικά των εδαφών

¹⁰ διαμάχες και εντάσεις μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας που αφορούν τα πνευματικά δικαιώματα, την ισοτιμία του νομίσματος, την Ταϊβάν και το εμπόριο δεν έχουν «διαχυθεί» στην περιοχή της ΝΑ Ασίας

¹¹ Asia Pacific Economic Cooperation

¹² βλέπε: CRS Report RL33242, East Asia Summit (EAS): Issues for Congress (Vaughn, 2008)

της. Η Κορεατική χερσόνησος είναι ένα από αυτά, όπως και η Ταϊβάν¹³, η Νότιος Σινική Θάλασσα, το πάντοτε απειλητικό Βόρειο Βιετνάμ, το Θιβέτ και η Αυτόνομη Περιοχή των Xinjiang Uyghur. Κάθε ένα από αυτά τα «θέματα» αποτελούν εν δυνάμει αποσταθεροποιητικούς ή ακόμη και καταστροφικούς παράγοντες για την περιφερειακή ασφάλεια της Ανατολικής Ασίας και θα μπορούσαν να θεωρηθούν – παρά τις αντιθέσεις της Κίνας – ως ένα κομμάτι που υπάγεται στο σύστημα ασφαλείας της αμερικανικής ισχύος (Kolotov, 2008, σελ.6).

δ. Η Ιαπωνία

Μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης σημειώθηκε αύξηση της αντιπαλότητας μεταξύ Ιαπωνίας και Κίνας. Η καθεμιά από τις δύο δυνάμεις αντιμετώπιζε με διαφορετικό τρόπο την αμερικανική παρεμβατικότητα στην περιοχή της Ανατολικής και ΝΑ Ασίας. Παράλληλα ευελπιστούσε και σε διαφορετική εξέλιξη της ισορροπίας δυνάμεων. Από τη μία πλευρά, η Ιαπωνία, θεώρησε ωφέλιμο να ενισχύσει τους στρατιωτικούς δεσμούς με τις ΗΠΑ και κατ' επέκταση την εθνική της ασφάλεια. Από την άλλη, η Κίνα ευελπιστούσε ότι μέσω της παρουσίας και της ισχύος των ΗΠΑ θα κατάφερνε να επωφεληθεί και να περιορίσει την αυξανόμενη ισχύ και επιρροή της Ιαπωνίας στην περιοχή (Watanable, 2002, σελ.6).

Παράλληλα, οι ΗΠΑ «είδαν» στην Ιαπωνία μια ευκαιρία για οφέλη οικονομικά, λόγω της εμπλοκής της στην περιοχή. Με τον τρόπο αυτό και πάντα με την υποστήριξη των ΗΠΑ, η Ιαπωνία θα αναλάμβανε πρωταγωνιστικό ρόλο – ως μία ήδη επιτυχημένη και βιομηχανοποιημένη ασιατική οικονομία – στην επιτάχυνση της ανάπτυξης όλης της ΝΑ Ασίας, καθώς θα γίνονταν πηγή περαιτέρω επενδύσεων στην περιοχή, ενώ θα αποτελούσε και ένα πρότυπο ανάπτυξης για τα κράτη της, στόχοι οι οποίοι σταδιακά επιτευχθήκαν, με τη συνεισφορά της να θεωρείται γενικά επιτυχημένη, παρόλο που η σχέση της με τη ΝΑ Ασία από πολλούς αμφισβητείται (Beeson, 2001).

¹³ σύμμαχος της Κίνας στο πρόβλημα της Ταϊβάν απετέλεσε και αποτελεί η Ρωσία, αφού με τη διακήρυξη του Πεκίνου, στις 18 Ιούλη του 2000, αναγνωρίζει ότι «...η Κυβέρνηση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, είναι η μοναδική νόμιμη κυβέρνηση που εκπροσωπεί την Κίνα και ότι η Ταϊβάν αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της κινεζικής επικράτειας... Η Ταϊβάν αποτελεί αποκλειστικά εσωτερικό ζήτημα της Κίνας και η εμπλοκή εξωτερικών δυνάμεων είναι απαράδεκτη...» (Από τη Διακήρυξη του Πεκίνου, για περισσότερα βλ. σύνδεσμο: <http://2002.kremlin.ru/pressa/2000071802.html>)

Ο μεγάλος χαμένος από την αυξανόμενη επιρροή της Κίνας στη ΝΑ Ασία δεν είναι, όπως θα ανέμενε κάποιος, οι ΗΠΑ. Εκείνος που σημειώνει τις περισσότερες απώλειες από την «επεκτατική» πολιτική της Κίνας είναι η Ιαπωνία. Πρόκειται, βέβαια, για μια σχέση αλληλεξάρτησης, αφού η Κίνα επωφελείται από τον «αγώνα δρόμου» για εμπορική κυριαρχία στην ΝΑ Ασία μεταξύ εταιρειών των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας. Την τελευταία δεκαετία ειδικά, η αστάθεια των οικονομικών μεγεθών της Ιαπωνίας παρεχόρησε έδαφος στην Κίνα για να δραστηριοποιηθεί ακόμη πιο έντονα στις χώρες της ΝΑ Ασίας. Βέβαια, το μέγεθος της οικονομίας της Ιαπωνίας δεν αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης για το εάν επηρεάζει ή όχι ολόκληρη την περιφέρεια της ΝΑ Ασίας (Beeson, 2004, σελ.181-184), αφού παρά τις κατά καιρούς κρίσεις από τις οποίες διέρχεται, εξακολουθεί να είναι «ένανς Γκιούλιβερ σε μια περιοχή οικονομικών Λιλιπούτιων» (Pempel, 1999, σελ.27).

Η μεταπολεμική Ιαπωνία, πέτυχε την εμπλοκή της στην περιοχή της ΝΑ Ασίας με ένα εξαιρετικά ήπιο και μετριοπαθή τρόπο. Προσέγγισε τις χώρες της περιοχής με μια «εμπορευματοποιημένη» εξωτερική πολιτική παρακάμπτοντας τη στρατιωτική/πολεμική οδό. Σύναψε σχέσεις εμπορικές, καθιστώντας σαφές ότι δεν αποτελεί απειλή, παρά μόνο σύμμαχο και «ευεργέτη» των κρατών εκεί, συνάπτοντας μια σχέση αμοιβαίου κέρδους. (Beeson, 2004, σελ.182). Το ενδιαφέρον της ιαπωνικής κυβέρνησης για τη διατήρηση και την ανάπτυξη των επενδύσεών της στη ΝΑ Ασία έλαβε τη μορφή των ευνοϊκών ρυθμίσεων για τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται εκεί. Άλλοτε με ειδικούς όρους, άλλοτε με αναπτυξιακή βοήθεια¹⁴ και άλλοτε με το χαρακτήρα της τεχνοοικονομικής βοήθειας εκτοπίστηκαν σταδιακά οι διεκδικητές της αγοράς έναντι των ιαπωνικών εταιρειών, αλλά μεταφέρθηκε και τεχνογνωσία ως ένα ακόμη «αντίδορο» στις τοπικές οικονομίες εξυπηρετώντας ασφαλώς και τις δικές της βλέψεις επεκτατικής εταιρικής κυριαρχίας (Ernst, 1997, σελ.8).

Ολοκληρώνοντας, μέσω της εξασφάλισης μιας κεντρικής και αναντικατάστατης θέσης στο ευρύτερο οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο της ανατολικής Ασίας (και κατ' επέκταση και της ΝΑ Ασίας) η Ιαπωνία επιδιώκει και επεδίωκε την δημιουργία κλίματος ασφαλείας και την εξάλειψη οποιωνδήποτε απειλών για την ίδια ως κράτος, ενώ παράλληλα

¹⁴ η Ιαπωνία είναι ο μεγαλύτερος "δωρητής" της Μιανμάρ, αφού για τα έτη 2004-2005 παρείχε ετησίως 26 εκ. \$ (OECD: Organization for Economic Cooperation and Development, για περισσότερα βλ. <http://www.oecd.org/home/>)

θα επωφελούνταν και από την καλλιέργεια κλίματος ασφαλείας σε ολόκληρη την περιοχή επιμέρους κομμάτι της αποτελεί και η ίδια. Το ρόλο του εγγυητή αυτής της ασφαλείας και του έσχατου επεμβατικού φορέα «άφησε» στη στρατιωτική μηχανή των ΗΠΑ. Στον αντίποδα, η Ιαπωνία αποτελεί πιστό σύμμαχο στις πολιτικές επιλογές των ΗΠΑ από την απομάκρυνση της Αμερικανικής Αρχής από το έδαφός της και μετά (Beeson, 2001, σελ.14-15). Ειδικά, όμως μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1990 και με τη ραγδαία αύξηση των κρουσμάτων πειρατείας στα στενά της Μάλακα, αναλαμβάνει και η ίδια πρωταγωνιστικό ρόλο στη διατήρηση της ασφαλείας, αφού η ασφάλεια στη ναυσιπλοΐα είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες για την οικονομική της ευρωστία. Έτσι, συνεργάζεται με τη Μαλαισία, την Ινδονησία και τη Σιγκαπούρη προσφέροντας αφειδώς τεχνοοικονομική ενίσχυση των προσπαθειών¹⁵ καταπολέμησης της πειρατείας. Προσφέρει, ακόμη, τη φυσική παρουσία¹⁶ ιαπωνικών σκαφών της ακτοφυλακής σε περιπολίες εντός των στενών ή ακόμη στη διεξαγωγή κοινών εκπαιδευτικών ασκήσεων και τη διαφύλαξη της νομιμότητας στις παράκτιες περιοχές (Sato, 2001, σελ.2).

ε. Η Ινδία

Μετά το πέρας του Ψυχρού Πολέμου και τη διάλυση της ΕΣΣΔ, η εξωτερική πολιτική της Ινδίας απέναντι στη ΝΑ Ασία πραγματοποίησε μια μεγάλη στροφή προσπαθώντας να την προσεγγίσει με ποικίλους τρόπους. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, εγκαινιαζόμενη υπό τον πρωθυπουργό P. V. Narsimha Rao, η καινούργια οπτική-πολιτική, είναι γνωστή και ως “India’s Look East Policy”. Σε επίπεδο υψηλής στρατηγικής, σε θέματα αμύνης και ασφαλείας, η νέα πολιτική της Ινδίας την εμπλέκει έκτοτε όλο και περισσότερο με κράτη μέλη της ASEAN. Ουσιαστικά, η νέα αυτή πολιτική σκιαγραφεί τη στρατηγική αλλαγή, εκ μέρους της Ινδίας, στη θεώρηση του κόσμου, μα κυρίως της θέσεώς

¹⁵ η Ιαπωνική Εταιρεία Διεθνούς Συνεργασίας (Japan International Cooperation Agency) χρηματοδοτεί σεμινάρια της ακτοφυλακής για την εκπαίδευση των αρχών που εμπλέκονται στη φύλαξη των θαλασσιών οδών της ΝΑ Ασίας. Ακόμη, η οικονομική βοήθεια της Ιαπωνίας είναι ζωτικής σημασίας στη δημιουργία περιπόλων ακτοφυλακής όπου οι τοπικές κυβερνήσεις αδυνατούν να χρηματοδοτήσουν κάτι τέτοιο, όπως στις Φιλιππίνες και στην Ινδονησία.

¹⁶ η παρουσία ιαπωνικών δυνάμεων ασφαλείας ή στρατευμάτων ειδικά στην περιοχή των στενών της Μάλακα είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο ζήτημα, αφού ήταν υπό ιαπωνική κατοχή κατά τη διάρκεια του Β΄ Π.Π. και δεν είναι επιθυμητό από την Ιαπωνία να εγείρει αντί-ιαπωνικά συναισθήματα στον τοπικό πληθυσμό (Sato, 2001, σελ.3)

της σε μια ταχέως αναπτυσσόμενη παγκόσμια οικονομία¹⁷. Τον Απρίλη του 2004 δε, η Ινδία εισήγαγε ένα νέο θαλάσσιο δόγμα, σύμφωνα με αυτό η «θαλάσσια περιοχή της» εκτείνεται από το τόξο του Περσικού Κόλπο μέχρι τα στενά της Μάλακα¹⁸, χωρίς, όμως, αυτό να σημαίνει τον αποκλεισμό άλλων μεγάλων δυνάμεων από την περιοχή¹⁹, γεγονός που καθιστά τη διατήρηση καλών σχέσεων με τις γειτονικές της χώρες επιτακτική ανάγκη.

Στα πλαίσια της παραπάνω πολιτικής, έχουν συναφθεί ένα ευρύ φάσμα συμφωνιών συνεργασίας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, όπως η Συνθήκη Φιλίας και Συνεργασίας²⁰. Στη συνθήκη αυτή σκιαγραφήθηκε το είδος των σχέσεων μεταξύ Ινδίας και ASEAN²¹, αλλά και συμφωνίες διαφορετικής φύσης, μη αφορούσες την ασφάλεια ή την κοινή άμυνα, όπως η συμφωνία μεταξύ ASEAN και Ινδίας για την Ειρήνη, την Πρόοδο και την Αλληλέγγυη Οικονομική Ανάπτυξη²² που υπεγράφη στις 11 του Νοέμβρη του 2004, στο Vientiane του Λάος (Naidu, 2005, σελ.190) ή ακόμη και υπό-περιφερειακές συμφωνίες, όπως η «Συνεργασία Mekong – Ganga» που τέθηκε σε ισχύ με τη διακήρυξη της Vientiane, στις 10 του Νοέμβρη του 2000, στο Λάος με συμμετέχοντες την Ταϊλάνδη, την Καμπότζη, το Βιετνάμ, το Λάος, την Μιανμάρ και ασφαλώς την Ινδία και πρωταρχικό στόχο την επέκταση της συνεργασίας, της αρμονίας και της αλληλεγγύης στους τομείς του τουρισμού,

¹⁷ “Reinforcing 'Look East' Policy”, άρθρο του Minister of State for External Affairs Mr. E. Ahamed, για το πλήρες κείμενο βλ. σύνδεσμο <http://www.meaindia.nic.in/interview/2006/01/17in01.htm> με ημερομηνία ανάρτησης την 06 Ιουνίου 2009.

¹⁸ σχεδόν το 40% του παγκόσμιου εμπορίου διέρχεται μέσω αυτών των θαλασσίων οδών που ενώνουν τη ΝΑ και Ανατολική Ασία με τη Δυτική Ασία και την Ευρώπη, κατά συνέπεια η κυριαρχία σ’ αυτά τα νερά μετατρέπει την Ινδία σε παγκόσμια οικονομική και πολιτική δύναμη (Naidu, 2005, σελ.192)

¹⁹ για περισσότερα βλ. Reshmi Kazi, “India’s Naval Aspirations”, Άρθρο No. 1472, Institute of Peace and Conflict Studies, 23 Αυγούστου 2004.

²⁰ Treaty of Amity and Cooperation ή TAC

²¹ στο άρθρο 2 της TAC, ήδη από το 1976, με «σιωπηλό», αλλά ρητό τρόπο αναφέρονται τα στοιχεία που θα πρέπει να χαρακτηρίζουν τις σχέσεις των δύο μερών. Αυτό αργότερα ονομάστηκε “the ASEAN Way”. Διευθέτηση, συμβουλευτική, ομοφωνία, μη ανάμειξη στα εσωτερικά και «συμφωνία στο δικαίωμα στη διαφωνία» είναι ορισμένοι από τους όρους και τις φράσεις που χρησιμοποιούνται για την περιγραφή του “ASEAN way”. Αυτός είναι παράλληλα και ο πυρήνας που οφείλουν να σεβαστούν όσοι σχετίζονται με την ASEAN (βλ. Mely Caballero-Anthony, Regional Security in Southeast Asia: Beyond the ASEAN Way, ISEAS, Singapore, 2005, σελ.39-42 και σελ.64-78)

²² ASEAN-India Partnership for Peace, Progress and Shared Prosperity

της εκπαίδευσης, του πολιτισμού για την επίτευξη κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης στη λεκάνη του Mekong ποταμού (Mazumdar, 2009, σελ.2).

Όσον αφορά τις σχέσεις της Ινδίας με τη ΝΑ Ασία, οι αντικειμενικοί σκοποί από την πλευρά της Ινδίας, εμφανίζονται να είναι οι κάτωθι τρεις πιο σημαντικοί: πρώτον, η δημιουργία θεσμικών οργάνων που θα επισημοποιούν τους δεσμούς μεταξύ των δύο μερών (Διάλογος Συνεργασίας, Συναντήσεις του ASEAN Plus One, η συμμετοχή στο ARF κ.α.) , δεύτερον, η ενίσχυση των διμερών σχέσεων με τα επιμέρους κράτη της ASEAN και τρίτον η θεμελίωση μιας σταθερής παρουσίας στη ΝΑ Ασία στον πολιτικό και οικονομικό τομέα (Naidu, 2005, σελ.191) Ομοίως, η σύσφιξη των σχέσεων με τα κράτη της ΝΑ Ασίας μέσω του διαλόγου και των κοινών στρατιωτικών ασκήσεων, εξυπηρετούσε στην Ινδία δύο ακόμη στόχους: τη μείωση των καχυποψιών σχετικά με τη γιγάντωση του πολεμικού της ναυτικού και τον έλεγχο της κινεζικής επιρροής στην περιοχή (Singh, 2011, σελ.17).

Η σχέση, της Ινδίας με τη ΝΑ Ασίας στον αμυντικό τομέα, ξεκίνησε από ένα κράτος-προπομπό που ουσιαστικά σήμανε την αρχή της δόμησης αυτής της σχέσης. Το κράτος-προπομπός είναι η Σιγκαπούρη, που μετά από την ανεξαρτησία της από τη Μαλαισία, το 1965, και προκειμένου να αντιμετωπίσει εσωτερικούς και εξωτερικούς κινδύνους για την ασφάλειά της, σύναψε από νωρίς σχέσεις αμυντικής συμμαχίας²³ με την Ινδία, ενώ τα υπόλοιπα κράτη προχώρησαν σε σύσφιξη των σχέσεων τους με την Ινδία πολύ αργότερα. Στην Ινδία, η Σιγκαπούρη «είδε» το αντίβαρο στην εξωτερική πίεση από τη Μαλαισία και την Ινδονησία, αλλά και ένα σημείο αναφοράς για ολόκληρο το περιφερειακό σύστημα ασφάλειας της ΝΑ Ασίας.

Αυτό που ήταν αρχική και ζωτική επιδίωξη από μέρους της Σιγκαπούρης, δεν ήταν η ασφάλεια των χερσαίων συνόρων της, αλλά η διασφάλιση των θαλασσίων οδών, από τις οποίες εξαρτώνται, εν πολλοίς, μικρές χώρες με βαρύτατα εμπορικό χαρακτήρα, όπως η συγκεκριμένη. Την ασφάλεια αυτή, είναι σε θέση να παράσχει το ινδικό πολεμικό ναυτικό

²³ βασική μέριμνά της Σιγκαπούρης για την άμυνά της ήταν να μην εμπλακεί στον αγώνα μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Η Ινδία ως ηγετικό μέλος των κρατών της Non - Aligned Movement (NAM), θα μπορούσε να ενισχύσει διπλωματικά τη Σιγκαπούρη στην προσπάθειά της να παρουσιαστεί ως ένα από αυτά, ενώ παράλληλα θα άμβλυε τις αντιδράσεις εκ μέρους των χωρών του ανατολικού μπλοκ, απέναντι στην ύπαρξη βρετανικών στρατιωτικών εγκαταστάσεων στο έδαφός της, προχωρώντας έτσι στην αναγνώριση της ανεξαρτησίας της (για περισσότερα βλ. Chan Heng Chee, Singapore: The Politics of Survival 1965-1967, Oxford University Press, Singapore, 1971).

και η ινδική ακτοφυλακή. Η αντίδραση εκ μέρους της Μαλαισίας και της Ινδονησίας στην επέμβαση εξω-ASEAN δυνάμεων εντός των στενών της Μάλακα, ενώ ξεκίνησε σαν αντίδραση στην πρόθεση των ΗΠΑ να επεμβαίνουν με ταχύπλοα για την άσκηση ελέγχων επί πλωτών μέσων, επηρέασε και την ινδική επιχειρησιακή δράση εκεί, καθώς θεώρησαν ότι θα θίγονταν η κυριαρχία τους²⁴. Σταδιακά αναπτύχθηκαν εξίσου καλές σχέσεις στον τομέα της ασφάλειας και με τα υπόλοιπα κράτη της ΝΑ Ασίας, με το Βιετνάμ, τη Μαλαισία, την Ινδονησία κ.α. Οι σχέσεις αυτές πιστοποιούνται με τις κοινές ναυτικές ασκήσεις (Bhattacharya, 2007), με κοινές περιπολίες και διώξεις πειρατών, με καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος, με εκπαίδευση πιλότων μαχητικών αεροσκαφών ή ακόμη και με πωλήσεις οπλικών συστημάτων (Singh, 2011, σελ.29-33) και αποδεικνύονται άκρως ωφέλιμες για τις ένοπλες δυνάμεις των κρατών της ASEAN αφού αποκτούν χάρη στην κοινή δράση με τις ινδικές μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στην αντιμετώπιση των πειρατών, των τρομοκρατικών ομάδων και ασφαλώς στις συνδυασμένες επιχειρήσεις.

Το βασικότερο, όμως, σημείο, της αντίληψης και της εικόνας που διατηρούν μέχρι σήμερα σχεδόν όλα τα κράτη της ΝΑ είναι ότι η Ινδία αποτελεί και αυτή αναπόσπαστο του συστήματος ισορροπίας της περιοχής της, ένα αντίβαρο στον κινεζικό κολοσσό, μια χώρα που έχει επηρεάσει όσο καμία άλλη το κάθε κράτος ξεχωριστά σε επίπεδο γλώσσας, θρησκείας, πολιτισμού και κουλτούρας (Naidu, 2005, σελ.192) Από την άλλη, ο φόβος της εμπλοκής τους σε ένα ανταγωνιστικό σύστημα²⁵ μεταξύ Ινδίας, Κίνας και Ιαπωνίας για την επικράτηση, παραμένει ισχυρός (Cheong & Rao, 1995, σελ.32), ενώ οι ομαλά εξελισσόμενες και όλο και πιο στενές σχέσεις της ASEAN με την Ινδία αντιμετωπίζονται με σκεπτικισμό ή ακόμη και ανησυχία από την Κίνα που θεωρεί ότι απειλείται η ενεργειακή της παροχή (Richardson, 2005).

²⁴ βλέπε ομιλία του Υπουργού Άμυνας της Ινδίας κ. Pranab Mukherjee στο 5ο IISS Asia Security Summit (Shangri-La Dialogue), Σιγκαπούρη, 2 έως 4 Ιουν 2006, διαθέσιμο και στο σύνδεσμο: <http://www.iiss.org/conferences/the-shangri-la-dialogue/shangri-la-dialogue-006/2006-plenary-session-speeches/second-plenary-session-pranab-mukherjee/>

²⁵ ο φόβος για τον αγώνα για την επικράτηση εκ μέρους των μεγάλων δυνάμεων ήταν ακόμη πιο δυνατός, όταν τα αμερικανικά στρατεύματα «αποσύρθηκαν» από τις Φιλιππίνες το 1991, οπότε και έμεινε ένα κενό που έχριζε πληρώσεως.

3. Ο ρόλος του παγκόσμιου ηγεμόνα: οι ΗΠΑ

α. Από το Β' ΠΠ έως τον Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας

Ο ρόλος της Αμερικής στην ΝΑ Ασία έχει μεταβληθεί αρκετά από το τέλος του Β' ΠΠ. Ανάλογα έχει τροποποιηθεί και η στάση τους κατά της διάρκειας του Ψυχρού Πολέμου και από την έναρξη του «Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας».

Η Αμερική που εξήλθε από το Β' ΠΠ ως η λιγότερο ζημιωμένη χώρα – ουσιαστικά η μοναδική αλώβητη δύναμη – μικρή σημασία απέδωσε στην περιοχή της ΝΑ Ασίας στην περίοδο που ακολούθησε αμέσως μετά τον πόλεμο. Η μεγάλη αλλαγή έγινε από ενάρξεως του Ψυχρού Πολέμου. Ο φόβος της κομμουνιστικής εξάπλωσης στην περιοχή επέβαλε τη στροφή της πολιτικής της και την πιο ενεργή εμπλοκή της στην περιοχή (Zhao, 1998). Η χρονική στιγμή που σημειώθηκε η έναρξη της αύξησης της δραστηριότητας της Αμερικής στην περιοχή ήταν ο πόλεμος της Κορέας στα 1950 που ουσιαστικά σηματοδότησε την αρχή του αγώνα μεταξύ καπιταλιστικών και κομμουνιστικών δυνάμεων, ενός αγώνα που απεδείχθη ιδιαίτερα καταστροφικός για την περιοχή κυρίως σε ανθρώπινους πόρους (Yahuda, 1996). Τότε, η κρίσιμη πολιτική ασφαλείας των ΗΠΑ επικεντρώθηκε στην περιοχή, δίνοντας στα κράτη που την απαρτίζουν νέο ρόλο και νέες δυνατότητες για πολιτική και οικονομική ανάπτυξη. Η εν λόγω περίοδος δημιούργησε ένα σύστημα ασφαλείας του οποίου οι προεκτάσεις φθάνουν ως και σήμερα, κληροδοτώντας στην Αμερική του σήμερα σημαντικούς συμμάχους και ακόλουθους των πολιτικών της συμφερόντων, μα κυρίως και πολύ σοβαρούς εχθρούς.

Υπό το πρίσμα της επιθυμίας των ΗΠΑ να δημιουργήσουν στην περιοχή συμμάχους και να μετατρέψουν τις χώρες της σε φιλοδυτικές, αποτασσόμενες την κομμουνιστική «προστασία», πολλές από αυτές – πάντα με τη στήριξη των ΗΠΑ – προχώρησαν σε αποτίναξη του αποικιακού ζυγού. Έτσι, σημαντική πρόοδο προς την ανεξαρτησία τους σημείωσαν οι Φιλιππίνες, η Βιρμανία και η Μαλαισία (Stockwell, 1999) , ενώ η Ινδονησία την επέτυχε, με την αποχώρηση των Ολλανδών (Tarling, 1998). Από την άλλη όταν η επιδίωξη της ανεξαρτησίας συνδέθηκε με κομμουνιστικά ιδεώδη, η σύγκρουση με τις ΗΠΑ ήταν αναπόφευκτη, όπως στο παράδειγμα του Βιετνάμ, όπου η αποχώρηση των Γάλλων σε συνδυασμό με την κομμουνιστική προοπτική των «επαναστατών» οδήγησε στον πόλεμο του Βιετνάμ (Kolko, 1997) , που σημάδεψε την εξωτερική πολιτική ασφαλείας των ΗΠΑ για

πολλές δεκαετίες μετά όχι μόνο στην περιοχή, αλλά και σε όλες ουσιαστικά τις περιοχές όπου διακυβεύονταν σημαντικά συμφέροντα τους.

Ο Ψυχρός Πόλεμος χώρισε την Ανατολική από τη ΝΑ Ασία, όπως το τείχος του Βερολίνου χώρισε την Ανατολική από τη Δυτική Γερμανία. Το αδιαμφισβήτητο όφελος που απεκόμισαν τα κράτη που συστρατεύθηκαν με τη φιλοδυτική πλευρά είναι διπλό. Από τη μία οικονομικό, αφού τα μεγάλα χρηματικά ποσά που μεταφέρθηκαν και ενίσχυσαν τις τοπικές οικονομίες είτε με τη μορφή της «βοήθειας» είτε με τη μορφή της «ξένης επένδυσης» συνέβαλαν ουσιαστικά στην ανάπτυξη των κρατών²⁶ αυτών επιταχύνοντας τη διαδικασία της οικονομικής ανεξαρτησίας και προόδου και γενικότερα τη φιλελευθεροποίηση, μέσω της οποίας εξυπηρετούνται ασφαλώς οι στόχοι των ΗΠΑ στην περιοχή. Ενώ από την άλλη, η οικονομική άνθιση της περιοχής, οδήγησε στη δημιουργία νέων θεσμών που ενίσχυσαν τη συλλογική δράση των κρατών και συσπείρωσαν τα κράτη της ΝΑ Ασίας προς ένα κοινό στόχο: την προαγωγή της ειρήνης στην περιοχή και την ευρύτερη ανάπτυξή της απαλλαγμένη από συγκρούσεις και ξένες επιρροές. Κορυφαίο επίτευγμα και έκφραση αυτής της διαδικασίας οικοδόμησης νέων θεσμών είναι η δημιουργία του ASEAN (Association of Southeast Asian Nations) (Beeson, 2004, σελ.5)

Μελανό σημείο της αμερικανικής πολιτικής ασφαλείας στην περιοχή είναι η στήριξη καθεστώτων που απείχαν από τις αρχές της ελευθερίας και της ισότητας του δυτικού πολιτισμού. Έτσι, ενώ καθ' όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου δημιουργήθηκε κλίμα ενισχυτικό για τα πλέον μικρά και αδύναμα κράτη προκειμένου να αποφύγουν την υπαγωγή τους στην κομμουνιστική σφαίρα επιρροής, να προχωρήσουν στη διαδικασία αποικιοποίησης και να αναπτυχθούν οικονομικά, ενισχύθηκαν καθεστώτα που απέκρουαν την κομμουνιστική εξάπλωση, αλλά ήταν καταπιεστικά, ανελεύθερα, και διεφθαρμένα. «Λαμπρό» παράδειγμα αυτής της «άστοχης» πολιτικής κατά του κομμουνισμού η ενίσχυση μέσω κεφαλαίων της Παγκόσμιας Τράπεζας, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ή ακόμη και της παροχής συμβούλων στο καθεστώς του Marcos στην Ινδονησία (Hutchcroft, 1998).

²⁶ Η Σιγκαπούρη αποτελεί εξαίρεση των υπολοίπων κρατών της ΝΑ Ασίας, αφού η πρακτική της χαμηλής φορολογίας και της εγκατάστασης των πολυεθνικών στο έδαφός της, σε συνδυασμό με την εμπορική της αξία λόγω του αεροπορικού και ακτοπλοϊκού κόμβου, αναπτύχθηκε πολύ νωρίτερα και ακολούθησε ταχύτατους και πιο επιτυχημένους ρυθμούς βιομηχανοποίησης και ανάπτυξης, συγκρινόμενοι όχι απλώς με την υπόλοιπη περιοχή, αλλά με τα προηγμένα δυτικά κράτη.

β. Από τον Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας και έπειτα

Η ασκούμενη πολιτική και γενικότερα η παρουσία των ΗΠΑ στην περιοχή της ΝΑ Ασίας, διαφοροποιήθηκε μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Σταδιακά οι ΗΠΑ αποστασιοποιήθηκαν από την περιοχή, αφού έπαψε να υφίσταται η κομμουνιστική απειλή, δεδομένης και της δημιουργίας του φιλοδυτικού κλίματος που επικρατούσε στα περισσότερα των κρατών, γεννώντας στα κράτη αυτά το συναίσθημα του παραγκωνισμού. Αυτό έγινε ακόμη πιο έντονο, όταν κατά την οικονομική κρίση που ξεκίνησε στα τέλη της δεκαετίας του '90 και που βίωσε η ΝΑ Ασία, οι ΗΠΑ – επί προεδρίας Clinton - αντέδρασαν με νωθρότητα στις εκκλήσεις της Ινδονησίας και της Ταϊλάνδης για οικονομική βοήθεια, το οποίο εύστοχα συνοψίστηκε στην επικεφαλίδα μιας εφημερίδας ως «Επιθυμείται: Περισσότερη προσοχή από τις ΗΠΑ» (Breckon, 2001) . Αξίζει να σημειωθεί, εδώ, ότι εκ μέρους των μελών της ASEAN είχαν εκδηλωθεί προσπάθειες «δέσμευσης» των ΗΠΑ στην περιοχή μέσω της δημιουργίας υπέρ-Ειρηνικών θεσμών σαν το “ASEAN Regional Forum” το 1994 (Carrie & Acharya, 2002, σελ.3).

Η επιθυμία των κρατών της περιοχής να αποτελέσουν πόλο έλξης της προσοχής των ΗΠΑ και της υψηλής προστασίας τους εκπληρώθηκε μετά την τρομοκρατική επίθεση στο Μπαλί το 2000 και κυρίως μετά την επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001. (Beeson, 2004, σελ.10) Η έξαρση της τρομοκρατίας στην περιοχή επέβαλε πλέον την πιο στενή εμπλοκή των ΗΠΑ εκεί με σκοπό την διασφάλιση των συμφερόντων ασφαλείας τους. Έτσι μετατράπηκε η ΝΑ σε «περιοχή πρωτεύουσας στρατηγικής σημασίας» για τις ΗΠΑ (Desker & Ramakrishna, 2002, σελ.162), ενώ θεωρήθηκε ως το 2^ο μέτωπο του πολέμου κατά της τρομοκρατίας μετά το Αφγανιστάν (Engel, 2001).

Αναλυτικά, η τροποποίηση στις σχέσεις των ΗΠΑ με τις χώρες της ΝΑ Ασίας και οι επιμέρους διαφοροποιήσεις παρουσιάζονται στα κεφάλαια που ακολουθούν.

4. Η συνεργασία των κρατών της ΝΑ Ασίας

Στις 8 Αυγούστου του 1967 στη Bangkok ιδρύθηκε η Συνεργασία των Κρατών (εθνών) της Νοτιοανατολικής Ασίας²⁷ με αρχικά μέλη την Ινδονησία, τη Μαλαισία, τις

²⁷ ASEAN: Association of Southeast Asian Nations

Φιλιππίνες, τη Σιγκαπούρη και την Ταϊλάνδη. Σταδιακά ακολούθησαν το Μπρούναι Νταρουσαλάμ, το Βιετνάμ, το Λάος, η Μιανμάρ και η Καμπότζη²⁸. Η Συνεργασία αυτή ήταν ένας πρωτοποριακός θεσμός, που γέννησε αίσθημα περιφερειακής ταυτότητας (Beeson, 2004, σελ.5). Ένας από τους βασικούς σκοπούς της ένωσης ήταν η επίτευξη ενός υψηλότερου βαθμού πολιτικής δύναμης και αυτονομίας στη ΝΑ Ασία απέναντι σε ολόκληρο τον κόσμο, αλλά κυρίως απέναντι στις ΗΠΑ και τα παγκόσμια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και θεσμούς, όπως το ΔΝΤ ή η Παγκόσμια Τράπεζα (Bowles, 2002, σελ.245) ή με άλλες λέξεις: «ο σκοπός των προσπαθειών περιφερειακής ολοκλήρωσης (και της ASEAN) ήταν να αντισταθεί η Ασία γενικά στη Δύση και ειδικά στις ΗΠΑ» (Webber, 2001, σελ.364)

Καθώς ο θεσμός ωριμάζε, ήδη από τις αρχές τις δεκαετίας του 1990 ξεκίνησε να πιέζει, με πρωτοστάτες τη Σιγκαπούρη και την Ταϊλάνδη, προς όλες τις κατευθύνσεις για μια δομή περιφερειακής ασφάλειας που θα ενέπλεκε όσο περισσότερες μεγάλες δυνάμεις ήταν δυνατό, μέσω της δέσμευσής τους σε περιφερειακούς οργανισμούς και μέσω διμερών συμφωνιών με το κάθε μέλος της ξεχωριστά. Σκοπός αυτού του εγχειρήματος ήταν να ελκύσει πολλές δυνάμεις συνάπτοντας οικονομικούς και πολιτικούς δεσμούς, ώστε να θεωρούσαν δεδομένη την απώλεια συμφερόντων τους σε περίπτωση που θα εθίγοντο η περιφερειακή ασφάλεια της ΝΑ Ασίας, εξαναγκάζοντάς τες να επέμβουν (Goh, 2005, σελ.9). Το 1992, η ASEAN ανακοίνωσε ότι θα έπρεπε να εντατικοποιηθεί ο παραγωγικός διάλογος με τρίτες χώρες, σε θέματα πολιτικής και ασφάλειας, ώστε να δημιουργηθούν στενοί δεσμοί συνεργασίας, αναπτυχθούν μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης και προληπτικής διπλωματίας με τα κράτη της περιοχής Ασίας-Ειρηνικού. Στις 23-25 Ιουλίου του 1993 τα μέλη της ASEAN συμφώνησαν να προχωρήσουν στη σύσφιξη των μεταξύ τους σχέσεων. Στις 24 Ιούλη του 1994 βασισμένο στις επιδιώξεις αυτές δημιουργήθηκε το “ARF Regional Forum” με θεμελιώδεις στόχους του – πλέον των παραπάνω - τον παραγωγικό διάλογο, την από κοινού δράση σε θέματα πολιτικού ενδιαφέροντος και θέματα ασφαλείας.

Μέχρι σήμερα, η ASEAN απεδείχθη αρκετά αποτελεσματική, αφού ο βασικός στόχος της να αποφευχθεί οποιαδήποτε πολεμική αντιπαράθεση επετεύχθη, παρά τη «μεγάλη διαφορετικότητα»²⁹ των μελών από τα οποία συνίσταται. Ένα από τα ιδιαίτερα γνωρίσματα

²⁸ το Μπρούναι εισήλθε στις 8 Ιανουαρίου του 1984, το Βιετνάμ στις 28 Ιουλίου του 1995, το Λάος και η Μιανμάρ στις 23 Ιουλίου του 1997 και η Καμπότζη στις 30 Απριλίου του 1999.

²⁹ από το σύνδεσμο: <http://www.aseanregionalforum.org/AboutUs/tabid/57/Default.aspx>

του ASEAN Regional Forum (ARF) είναι και η ίδια του η σύνθεση, αφού πέραν των χωρών της περιοχής, μέλη του είναι και μεγάλοι παγκόσμιοι δρώντες, όπως οι ΗΠΑ, η Ρωσία, η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Κίνα και ο Καναδάς γεγονός που αποδεικνύει ότι το ARF δεν έχει τον ίδιο αμιγώς περιφερειακό χαρακτήρα που έχει η ένωση (ASEAN), αλλά τείνει να λάβει μορφή παγκόσμιου θεσμού, ενώ παράλληλα αποδεικνύει και την επιθυμία των μελών της ένωσης να εμπλέξουν στα ζητήματα της περιφερειακής ασφάλειας της ΝΑ Ασίας όσο περισσότερους μεγάλους παγκόσμιους δρώντες μπορούν.

Διαχρονικά ένα από τα αδύναμα σημεία στη σχέση των ΗΠΑ με την ASEAN είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα. Παρόλο που κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, οι ΗΠΑ στήριξαν φιλοδυτικά καθεστώτα που παραβίαζαν τα ανθρώπινα δικαιώματα, μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού κινδύνου, τέτοιου είδους πολιτικές θεωρήθηκαν ανεπίτρεπτες και αντίθετες στις επιθυμίες των σύγχρονων αμερικανικών κυβερνήσεων. Η αποδοχή της Μιανμάρ στην ASEAN εξήρε ακόμη περισσότερο τις αντιδράσεις των ΗΠΑ, αφού οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εκεί φαίνεται ότι αποτελούσαν συνειδητή πολιτική της κυβέρνησης. Ομοίως κλονίστηκαν και οι σχέσεις των ΗΠΑ με επιμέρους κράτη μέλη της ASEAN λόγω των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως με τη Μαλαισία. Αποκορύφωμα της κρίσης αυτής ήταν ο λόγος του αντιπροέδρου των ΗΠΑ Al Gore κατά τη διάρκεια επίσκεψής του στην πρωτεύουσα Kuala Lumpur, όταν και τάχθηκε υπέρ των αντικαθεστωτικών που διώκονταν από την κυβέρνηση της Μαλαισίας (Carie & Acharya, 2002, σελ.3).

Από την έναρξη της οικονομικής κρίσης τον Οκτώβρη του 1997 μια σειρά γεγονότων επιδείνωσαν το κλίμα μεταξύ των δύο μερών. Αρχικά, ήταν η απροθυμία των ΗΠΑ να ενισχύσει οικονομικά τις χώρες της ASEAN που αιτήθηκαν τη βοήθειά της, έπειτα η ταυτόχρονη ενίσχυση του Μεξικού, η προτίμηση των ΗΠΑ στον υποψήφιο της Ν. Ζηλανδίας για τη θέση του γενικού διευθυντή του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου αντί του υποψηφίου της Ταϊλάνδης, η έλλειψη αμερικανικής υποστήριξης στις εδαφικές διεκδικήσεις των Φιλιππινών στην νότια κινεζική θάλασσα, η εμπλοκή στρατευμάτων της Ινδονησίας στις «επιχειρήσεις» κατά της ανεξαρτησίας του Ανατολικού Τιμόρ που ακολούθησαν το δημοψήφισμα του 1999 και που είχε ως αποτέλεσμα τη διακοπή των στρατιωτικών σχέσεων μεταξύ ΗΠΑ και Ινδονησίας. Όλα αυτά τα γεγονότα συνετέλεσαν στην απομάκρυνση των δύο μερών, που έφθασε στην «αποστροφή» των ΗΠΑ απέναντι στην ASEAN και όχι στην αδιαφορία, όπως θεωρούσαν τα μέλη της (Sukma, 2000, σελ.9).

Το αρνητικό κλίμα ανεστράφη μετά την επίθεση στη Νέα Υόρκη. Η πολιτική της αδιαφορίας της προεδρίας του Clinton και του πρώτου έτους του Bush και η στροφή προς τις χώρες της βορειοανατολικής Ασίας, την Κίνα και την Ταϊβάν, άλλαξαν μετά το χτύπημα στο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου (Lieberthal, 2002, σελ.7). Η συνεργασία των ΗΠΑ με την ASEAN μετά την έναρξη του πολέμου κατά της τρομοκρατίας θεωρήθηκε ως η πλέον σημαντική από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και έπειτα (Gershman, 2002).

Παρά τα πολλά της προβλήματα, τις ανεπάρκειές της σε καιρούς μεγάλων απαιτήσεων - όπως η οικονομική κρίση του 1997, η κρίση του ανατολικού Τιμόρ, οι πυρκαγιές και η μόλυνση της Ινδονησίας ή ακόμη και η αποδοχή στους κόλπους της, της Καμπότζης και της Μιανμάρ - και τις κατά καιρούς εντάσεις στις σχέσεις της με τους υπόλοιπους μεγάλους περιφερειακούς και παγκόσμιους δρώντες, η ASEAN κατάφερε να αποκτήσει τον τίτλο του πιο επιτυχημένου και παραγωγικού θεσμικού μορφώματος σε παγκόσμιο επίπεδο μετά την Ευρωπαϊκή Ένωση, αφού πέραν όλων των άλλων κατόρθωσε να μεταμορφώσει μια περιοχή πολιτικών εντάσεων και οπισθοδρομικών οικονομιών σε μια δυναμική περιφερειακή ομάδα. Τα ξεχωριστά και ιδιαίτερα ασυνήθιστα χαρακτηριστικά της είναι η αποφυγή της παρέμβασης στα εσωτερικά των μελών της, η μη δέσμευσή της σε «νομικίστικους» κανόνες, συνθήκες και κεντρική γραφειοκρατία, αλλά η δόμησή της και η λειτουργία της πάνω στη συναίνεση και στην εμπιστοσύνη στους εθνικούς θεσμούς και δράσεις (Tay, 2002 , σελ 55-56).

5. Η εποχή μετά την 11^η Σεπτεμβρίου

Αμέσως μετά την 11^η Σεπτεμβρίου η πολιτική των ΗΠΑ άλλαξε. Όμως, δεν άλλαξε μονάχα ως προς το στρατηγικό μέρος της και το σχεδιασμό των ευρύτερων στρατιωτικών επιχειρήσεων, αλλά και ως προς το οικονομικό της μέρος. Οι ΗΠΑ πλέον θα στήριζαν οικονομικά όλες τις χώρες που θα συμμαχούσαν μαζί τους στον αγώνα κατά της τρομοκρατίας, τις χώρες εκείνες που, σύμφωνα με το Bush, δε θα έπαιρναν το μέρος των τρομοκρατών και θα στέκονταν μαζί τους (Engel, 2001).

α. Οι νέες απειλές

(1) Η τρομοκρατία

Από την επίθεση στη Ν. Υόρκη και την Ουάσινγκτον, τις επιθέσεις στο Μπαλί της Ινδονησίας το 2002 με τους επτά νεκρούς αμερικανούς τουρίστες και έπειτα, ήταν πολλά τα σημεία που υποδείκνυαν τη στοχοποίηση τρομοκρατικών ομάδων με προέλευση τη ΝΑ Ασία και συνεπώς τη δραστηριοποίηση των ΗΠΑ εκεί. Αρχικά ήταν τη συνάντηση μεταξύ τρομοκρατών που συμμετείχαν στις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου και που έλαβε χώρα στην Κουάλα Λουμπούρ για την οποία οι ΗΠΑ ενημερώθηκαν από τις μυστικές υπηρεσίες της Μαλαισίας, ενώ οι υπηρεσίες ασφαλείας των ΗΠΑ τη χαρακτήριζαν ως σημαντική περιοχή συντονισμού και σχεδιασμού των επιχειρήσεων της Al Qaeda (Shenon & Johnston, 2002). Παράλληλα το State Department σε αναφορές του, το Δεκέμβρη του 2001, χαρακτήριζε τη Μαλαισία, τις Φιλιππίνες και την Ινδονησία ως πιθανούς κόμβους της Al Qaeda (Richardson, 2001).

Όλα τα παραπάνω συνηγόρησαν στην προαναφερθείσα αλλαγή της στάσης των ΗΠΑ απέναντι στις χώρες της ΝΑ Ασίας. Η αλλαγή αυτή σημειώθηκε και στον οικονομικό τομέα, αφού πλέον οι ΗΠΑ ενίσχυαν οικονομικά τους συμμάχους τους στον αγώνα κατά της τρομοκρατίας. Το «αντίτιμο» σ' αυτή την ενίσχυση ήταν η πρόσβαση σε στρατεύματα των ΗΠΑ στα εδάφη τους για διεξαγωγή επιχειρήσεων, η παροχή πληροφοριών ή ακόμη η «απλή» δήλωση πολιτικής στήριξης των ΗΠΑ. Στις αναπτυσσόμενες χώρες της ΝΑ Ασίας η στήριξη συμπεριελάμβανε και το στρατιωτικό εξοπλισμό, την εκπαίδευση του προσωπικού, την ενδυνάμωση της φύλαξης των συνόρων και άλλα, οικονομικά κυρίως, οφέλη. Ενδεικτικά παρατίθεται παρακάτω ο πίνακας 1, με στοιχεία που αφορούν την οικονομική ενίσχυση που παρείχαν οι ΗΠΑ σε χώρες της ΝΑ Ασίας για τα δύο χρόνια που ακολούθησαν της επίθεσης της 9/11.

Πίνακας 1*

Οικονομική βοήθεια υπό το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης των ΗΠΑ προς τρίτους από τους προϋπολογισμούς των ετών 2002 και 2003

Ποσά σε εκ. \$	Ξένη στρατ. χρηματοδότηση	Ταμείο οικον. ενίσχυσης	Διεθνής στρατ. επιμόρφωση και εκπαίδευση	Διεθνής έλεγχος Ναρκωτικών και επιβολής του Νόμου	Προγράμματα κατά των πυρηνικών, της τρομοκρατίας, άρσης ναρκοπεδίων κλπ	Επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης	Σύνολο
Ινδονησία	-	60	0.4 + 50	-	8 + 0.5 + μέρος 10**	8	76.9 + μέρος 10**
Μαλαισία	-	-	0.8	-	0.3 + μέρος 10**		1.6 + μέρος 10**
Φιλιππίνες	25	15	2.4	-	0.5 + μέρος 10**		89.2 + μέρος 10**
Ταϊλάνδη	2		1.75	3.75	0.05 + 0.5		8.05

* Τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα προέρχονται από το “*Federation of American Scientists*” και είναι διαθέσιμα στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
<http://fas.org/terrorism/at/docs/WaronTerroraid.html>

** Κατά την κατάθεση του προϋπολογισμού του 2002 το ποσό των 10 εκατομμυρίων \$ θα κατανέμονταν μεταξύ των κρατών Αφγανιστάν, Ελλάδα, ΗΑΕ, Ινδία, Ινδονησία, Ιορδανία, Κένυα, Μαλαισία, Μεξικό, Ν. Αφρική, Πακιστάν, Τανζανία, Υεμένη και Φιλιππίνες με στόχο τη μείωση της τρομοκρατικής απειλής και την αποτελεσματικότερη φύλαξη των συνόρων τους

Τα αποτελέσματα της οικονομικής στήριξης των ΗΠΑ που φαίνονται στον παραπάνω πίνακα, ίσως δεν έφθασαν ποτέ στο μέτωπο κατά της τρομοκρατίας, αυτό όμως που ήταν το άμεσο και απτό αποτέλεσμα ήταν η σαφής βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των ΗΠΑ και των χωρών της ΝΑ Ασίας και ιδιαίτερα με τη Μαλαισία, την Ινδονησία και τις Φιλιππίνες. Η τελευταία ήταν και από τις πλέον ευνοημένες αφού σε βάθος χρόνου άντλησε περισσότερα από 1 δις \$ υπερβαίνοντας κάθε άλλο κράτος στην περιοχή. Αντίδωρο στην αμερικανική γενναιοδωρία ήταν οι από κοινού σχεδιασμένες και εκτελεσμένες επιχειρήσεις ΗΠΑ και Φιλιππινών κατά της ομάδος του Abu Sayyaf. Κατ' αυτό τον τρόπο βελτιώθηκαν³⁰ οι δεινές σχέσεις των δύο χωρών που ακολούθησαν τη διαμάχη μεταξύ των δύο χωρών για τις στρατιωτικές βάσεις και τις επιχειρήσεις των στρατευμάτων σε εδάφη των Φιλιππινών (Lerner,2002).

Με παρόμοιο τρόπο βελτιώθηκαν και οι σχέσεις των ΗΠΑ με άλλα βασικά μέλη του ASEAN, όπως η Ινδονησία, η Μαλαισία και η Σιγκαπούρη. Στο εσωτερικό, βέβαια, των περισσότερων εξ αυτών των χωρών η αμέριστη συμπαράσταση και η πλήρης συνεργασία των κυβερνήσεών τους με εκείνη των ΗΠΑ εξήρε αντιδράσεις και έντονο σκεπτικισμό, αφού θεωρήθηκε ότι ο ρόλος των ΗΠΑ στην περιοχή ενισχύθηκε και πλέον η ανάμειξή τους στα εσωτερικά της κάθε χώρας ήταν υπέρμετρη. Το πολιτικό αυτό κόστος οδήγησε στη χάραξη διάφορης πολιτικής εκ μέρους τους έναντι των ΗΠΑ σε μια μικρή, αλλά πολύ σημαντική μερίδα θεμάτων, όπως οι στρατιωτικές βάσεις μόνιμου χαρακτήρα στο έδαφός τους. Ομοίως, έντονες αντιδράσεις στη διεξαγωγή επιχειρήσεων αμερικανικών στρατευμάτων στο έδαφός της εξέφρασε η κυβέρνηση της Ινδονησίας και της Μαλαισίας, ενώ η πολιτική ηγεσία των Φιλιππινών επεδίωκε να παρουσιάσει τέτοιου είδους αμερικανικές πρακτικές στα νότια εδάφη της ως στρατιωτικές ασκήσεις (Carie & Acharya, 2002, σελ.13).

(2) Ο ριζοσπαστικός ισλαμισμός

Μεταξύ του 2004 και του 2008, εννέα από τις τριάντα τέσσερις συνολικά συγκρούσεις που ξεκίνησαν ή ξεκίνησαν εκ νέου σχετίζονται με την ισλαμική πολιτική βία (Mack, 2010, σελ.22), κατά το παραπάνω, άμεσα συνδεδεμένος με την τρομοκρατία

³⁰ μελανό σημείο στις σχέσεις των δύο χωρών αποτέλεσε η πρόθεση της Ουάσιγκτον να εντάξει στον κατάλογο τρομοκρατικών οργανώσεων την οργάνωση Moro Islamic Liberation Front, η οποία θεωρήθηκε από τη Μανίλα ότι θα υπέσκαπτε την ειρηνευτική διαδικασία του Mindanao. Τελικά, όμως, η Ουάσιγκτον συνηγόρησε στο αίτημα των Φιλιππινών (Cantal-Albasin, 2002)

θεωρείται ο ριζοσπαστικός ισλαμισμός που βρήκε πρόσφορο έδαφος να ανθήσει στα εδάφη των χωρών της ΝΑ Ασίας. Συχνά, όχι άδικα, αφού πολλοί ισλαμιστές υπεβλήθησαν σε φυλακίσεις, δίχως δίκη, σε καταδίκες, ακόμη και σε βασανισμούς εν ονόματι της παγκόσμιας ασφάλειας και του πολέμου κατά της τρομοκρατίας, εγείροντας αντιδυτικά και ακραία αντί-αμερικανικά συναισθήματα ακόμη και στους πιο μετριοπαθείς μουσουλμάνους³¹.

Πολλά κινήματα που αναπτύχθηκαν εκεί στηριγμένα στις αρχές του ριζοσπαστικού ισλαμισμού συνδέθηκαν με τη δράση της Al Qaeda και την τρομοκρατία παγκοσμίως, ενώ η στρατολόγηση και οι διδαχές του φανατισμού και του «ιερού πολέμου» πραγματοποιήθηκε από μουσουλμάνους της Μ. Ανατολής κυρίως μετά την πετρελαϊκή κρίση του 1970, αφού οι ευνοημένοι της Μ. Ανατολής είχαν πλέον την οικονομική δυνατότητα να εξαπλώσουν το κήρυγμα του Ισλάμ σε νέες και ειδικά μη προνομιούχες περιοχές ενδιαφέροντος, όπως η ΝΑ Ασία. Στην επιτυχή έκβαση αυτής της «ιεραποστολής» που ξεκίνησε το '70, συνηγόρησαν δύο σοβαρά γεγονότα που ακολούθησαν : η ισλαμική επανάσταση και η εισβολή των σοβιετικών στο Αφγανιστάν, με την πρώτη ειδικά να γίνεται αντιληπτή ως μια επιτυχημένη λειτουργία κράτους βασισμένο σε θεοκρατικά θεμέλια και τη δεύτερη να «γεννά» ακτιβιστές³² μουσουλμάνους με γνώση της ριζοσπαστικής ιδεολογίας και στρατιωτική εκπαίδευση προκειμένου να συνεισφέρουν στην εκδίωξη των σοβιετικών (Von Der Mehden, 2005, σελ.8-9). Τα περισσότερα κινήματα που δραστηριοποιούνται έκτοτε στη ΝΑ Ασία με ακραία δράση και ιδεολογία δημιουργήθηκαν ή έχουν τις βάσεις τους σε εκείνη την περίοδο.

Στις Φιλιππίνες η φανταμενταλιστική ομάδα του Abu Sayyaf πριν ακόμη από την 9/11 είχε εκδηλώσει επιθέσεις εναντίον αμερικανών πολιτών, είχε απαγάγει και αποκεφαλίσει στο όνομα του Ισλάμ τρεις από αυτούς. Εξάλλου, στην κατοχή του Ramzi Yousef, ενός ακραίου ισλαμιστή ανακαλύφθηκε το 1995 από την αστυνομία της Μανίλα ένα διαμέρισμα με εκρηκτικά και σχέδια τρομοκρατικών επιθέσεων κατά αμερικανικών στόχων. Αργότερα καταδικάστηκε από το ομοσπονδιακό δικαστήριο των ΗΠΑ για ηθική αυτουργία στην επίθεση κατά του Παγκόσμιου Κέντρου Εμπορίου το 1993 (Head, 2002). Οι αμερικανικές αρχές ασφαλείας εξέφραζαν από τότε την ανησυχία τους για ορισμένες ακραίες ισλαμιστικές ομάδες που δραστηριοποιούνταν στην περιοχή, όπως η Al Ma'unah στη

³¹ The Stanley Foundation, Policy Bulletin: "Non traditional threats in Southeast Asia", 2003, σελ.1

³² περίπου 1000 ισλαμιστές από όλη τη ΝΑ Ασία θεωρείται ότι πολέμησαν στο πλευρό των Mujahadeen στο μέτωπο του Αφγανιστάν (βλ. Desker & Ramakrishna, 2002, σελ. 231)

Μαλαισία, η Laskar Jihad στην Ινδονησία ή η οργάνωση «Μέτωπο Ισλαμικής Απελευθέρωσης Moro» στις νότιες Φιλιππίνες.

Στα παραπάνω είναι ανάγκη να σημειωθεί ότι δύο από τα μεγαλύτερα και πολυπληθέστερα κράτη της περιοχής είναι ισλαμικές δημοκρατίες, η Ινδονησία³³ και η Μαλαισία. Δεδομένης και της ανεπάρκειάς τους στον έλεγχο των εδαφών τους, της σχετική ευκολίας διέλευσης των συνόρων τους και της αποδοχής από μεγάλη μερίδα τους πληθυσμού των δραστηριοτήτων ακραίων ομάδων, θεωρήθηκαν από τις αρχές των ΗΠΑ ως περιοχές στις οποίες οι ομάδες αυτές θα απολάμβαναν ασφάλεια κινήσεων και σχετική «ασυλία». Η ανάγκη, όμως, που προέκυψε για τις ΗΠΑ μετά την 9/11 να αναζητήσουν συμμάχους στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας ουσιαστικά επέβαλε την στενή σχέση των χωρών αυτών με τις ΗΠΑ, αφού τάχθηκαν εξ' αρχής στο πλευρό τους απαρνούμενες οποιαδήποτε «τρομοκρατική» ιδεολογία και πολιτική (Carie & Acharya, 2002, σελ.6).

Εντός των πλαισίων αυτής της συστράτευσης των κρατών της ΝΑ Ασίας με τις ΗΠΑ είναι και η εσφαλμένη γνώση σχετικά με το Ισλάμ και τη ΝΑ Ασία την οποία κατέχουν οι «δυτικοί». Έτσι, για τους περισσότερους εξ αυτών η έννοια του Ισλάμ είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη Μ. Ανατολή, ενώ – παρά τον κατά καιρούς περιγραφικό τίτλο - το λεγόμενο “Jihad Archipelago” δε λογίζεται ως επικίνδυνη ισλαμική περιοχή, επηρεαζόμενοι πιθανώς από την κριτική και την «απόρριψη» των Αράβων έναντι της ΝΑ Ασίας, αφού εκεί δε μιλούν καν τη γλώσσα του προφήτη και κατά συνέπεια δε λογίζονται ως ισότιμοι μουσουλμάνοι, ενώ δε φέρουν τα χαρακτηριστικά του ακραίου αντιαμερικανισμού και αντιδυτικισμού του Ισλάμ της Μ. Ανατολής, αλλά χαρακτηρίζονται από μετριοπάθεια και πλουραλισμό (Sheridan, 2004, σελ.1). Παράλληλα, ενώ η σουννιτική ερμηνεία του Ισλάμ είναι η επικρατούσα στη ΝΑ Ασία, οι περισσότερες εκ των εκεί κυβερνήσεων επιδιώκουν την αποφυγή της παρερμηνείας του Ισλάμ και την έγερση ριζοσπαστικών και ακραίων θρησκευτικών πεποιθήσεων. Σε μια τέτοια προσπάθεια – και με πρωτεργάτη τη Μαλαισία - γίνονται κατά καιρούς απόπειρες προσέγγισης και αποδοχής μερίδας των συιτικών απόψεων (Von Der Mehden, 2005, σελ.5).

(3) Η πυρηνική ενέργεια

³³ η Ινδονησία είναι το πολυπληθέστερο ισλαμικό κράτος του πλανήτη

Πολλά από τα μέλη της ASEAN θεωρούν ως απάντηση στις διαρκώς αυξανόμενες ενεργειακές τους ανάγκες τη δημιουργία μονάδων ηλεκτροπαραγωγής βασισμένες στην πυρηνική ενέργεια. Πρωτοστάτες σ' αυτή την επιδίωξη για την απόκτηση της τεχνογνωσίας και τελικά τη δημιουργία τέτοιων εγκαταστάσεων είναι η Ινδονησία, το Βιετνάμ, η Ταϊλάνδη και ακολουθούν οι Φιλιππίνες και η Μαλαισία (Symon, 2008, σελ.1). Ακόμη και το απολυταρχικό καθεστώς της Μιανμάρ έχει εκδηλώσει ήδη από το 2000 την επιθυμία του για την απόκτηση πυρηνικής ενέργειας μέσω συνάντησης υπουργού της με το Ρώσο υπουργό πυρηνικής ενέργειας στη Μόσχα την ίδια χρονιά. Ακολούθησε η δημιουργία τμήματος ατομικής ενέργειας και προσεγγίσεις της ΙΑΕΑ³⁴, ενώ τελικά η ρωσική πλευρά συμφώνησε να υποστηρίξει τη Μιανμάρ στην ανάπτυξη σχετικού προγράμματος (Sukma, 2008, σελ.1).

Η στροφή ορισμένων χωρών της ΝΑ Ασίας προς την πυρηνική ενέργεια ή τουλάχιστο την επιθυμία να αποκτήσουν τέτοιου είδους τεχνογνωσία εγείρει πολλές επιφυλάξεις από το εσωτερικό των χωρών αυτών, από την περιφέρεια, αλλά και από την παγκόσμια κοινότητα. Δεν αμφισβητείται μόνον η δυνατότητα και η ορθή χρήση αυτής της τεχνογνωσίας, μα κυρίως οι βαθύτερες επιθυμίες που ίσως αφορούν τη δημιουργία ενός πυρηνικού οπλοστασίου. Στο επίκεντρο αυτής της κριτικής βρίσκονται δύο χώρες: το Βιετνάμ και η Καμπότζη. Λόγω των ιδιαιτεροτήτων των καθεστώτων τους και των αδιαφανών διαδικασιών που ισχύουν στις υπόλοιπες κρατικές λειτουργίες, θεωρείται, βέβαιο, ότι θα ακολουθηθεί το ίδιο μοτίβο και στο φιλόδοξο πυρηνικό πρόγραμμά τους. Κάτι τέτοιο θα μετέτρεπε τις δύο αυτές χώρες, από κράτη μειωμένων πολιτικών, οικονομικών και στρατιωτικών δυνατοτήτων σε πυρηνικές δυνάμεις και ασφαλώς σε απειλή για όλη την περιφέρεια και την ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Ασίας (Sukma, 2008, σελ.2).

Παράλληλα, η περιοχή λόγω των «διάτρητων» χερσαίων και θαλάσσιων συνόρων αποτελεί ένα παράδεισο λαθρεμπορίου πρώτων υλών για πυρηνική χρήση. Η ύπαρξη στην περιοχή και στην ευρύτερη περιφέρεια δύο χωρών, της Ινδίας και του Πακιστάν, που δε συμμετέχουν στον αγώνα κατά της διάδοσης των πυρηνικών όπλων, αλλά επιδιώκουν τη δημιουργία πυρηνικού οπλοστασίου, ωθεί το παράνομο εμπόριο ραδιενεργών υλών σε άνθιση σε πολλές υπό-περιοχές της ΝΑ Ασίας, όπως η Ταϊλάνδη, το Βιετνάμ, το Λάος και η Μιανμάρ (Prosser, 2004, σελ.1 και σελ.8). Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, πολλά

³⁴ International Atomic Energy Agency

περιστατικά που αναφέρονταν σε λαθρεμπόριο ραδιενεργών ουσιών αφορούσαν τη ΝΑ Ασία. Τα περισσότερα³⁵, βέβαια, από αυτά δεν είχαν να κάνουν με υλικά άμεσα χρησιμοποιήσιμα σε πυρηνικά όπλα, αλλά υφίσταντο η δυνατότητα συνδυασμένης χρήσης τους για δημιουργία «βρώμικων» βομβών με σκοπό τη διασπορά ραδιενέργειας επί ευρείας περιοχής (International Atomic Energy Agency : “IAEA Illicit Trafficking Database -ITDB”, σελ.3). Σε όλα αυτά, ήρθε να προστεθεί η ανάπτυξη δικτύων με εγκληματική δραστηριότητα, όπως το δίκτυο μαύρης αγοράς που οικοδομήθηκε γύρω από τον Πακιστανό πυρηνικό επιστήμονα Abdul Qadeer Khan με περιοχή δράσης από τη Νότια και ΝΑ Ασία μέχρι το Ιράκ, τη Λιβύη και τη Βόρειο Κορέα (Financial Times, 7 April 2004, σελ.13) , αλλά και οι λεηλασίες στα εργαστήρια της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, που τη μετέτρεψαν σε μια τεράστια πηγή προμήθειας τέτοιων υλικών.

Παρ’ όλα τα προβλήματα, το 1995, δέκα μέλη της ASEAN υπέγραψαν τη Συνθήκη Ελεύθερης Ζώνης από τα Πυρηνικά Όπλα³⁶ γνωστή και ως συνθήκη της Bangkok, η οποία και ετέθη σε ισχύ δύο χρόνια αργότερα, με τις βάσεις της να γυρίζουν αρκετά πίσω, το 1971, όταν τα πέντε πρώτα μέλη της ASEAN υπέγραψαν διακήρυξη για τη δημιουργία ζώνης ειρήνης-ελευθερίας και ουδετερότητας. Η συνθήκη της Bangkok επιβάλλει στα μέλη της την αποχή από οποιαδήποτε δραστηριότητα σχετίζεται με πυρηνικά όπλα (Treaty of Bangkok, σελ.2). Οι φιλοδοξίες της Συνθήκης, μέχρι σήμερα, τουλάχιστο σε επίσημο επίπεδο, έχουν επιτευχθεί. Καμία από τις χώρες της ASEAN δεν κατέχει ούτε επιδιώκει την απόκτηση τέτοιων όπλων. Εντούτοις, ακόμη και αν αυτό δε γίνει ποτέ, η «μαύρη αγορά» της περιοχής αποτελεί από μόνη της ένα σοβαρότατο κίνδυνο για την παγκόσμια ασφάλεια, αφού τροφοδοτεί κράτη-αντάρτες και τρομοκρατικές οργανώσεις.

β. Διαρκή προβλήματα της περιοχής

(1) ο πόλεμος της ενέργειας

Ένα από τα βασικά σημεία τριβής στις σχέσεις κρατών της ΝΑ Ασίας με τη γειτονική Κίνα, καθώς και με την Ταϊβάν είναι το πλούσιο υπέδαφος της νοτίου σινικής θάλασσας. Η ναυσιπλοΐα εκεί, ο καθορισμός των εθνικών υδάτων και κυρίως η Αποκλειστική Οικονομική

³⁵ για περισσότερα στοιχεία επί των καταγεγραμμένων περιστατικών βλ. σύνδεσμο: http://www.iaea.org/NewsCenter/Features/RadSources/PDF/itdb_31122003.pdf

³⁶ Southeast Asia Nuclear-Weapon-Free Zone

Ζώνη αποτελούν το «μήλο της έριδος» για τις παραπάνω πλευρές, αφού θεωρείται ότι κατέχει μεγάλα κοιτάσματα φυσικού αερίου και πετρελαίου. Η Κίνα, με τις διαρκώς αυξανόμενες ενεργειακές της ανάγκες, είναι και από τους βασικούς διεκδικητές. Τα τελευταία, όμως, χρόνια έχει αποτάξει το παρελθόν των εδαφικών διεκδικήσεων και των έντονων αντιπαραθέσεων και των θερμών επεισοδίων. Αντ' αυτού, έχει ασπασθεί τη λογική της συνεκμετάλλευσης με τους υπολοίπους διεκδικητές (Percival, 2005, σελ.6)

Το πετρέλαιο δεν είναι όμως το μοναδικό σημείο αντιπαραθέσης που σχετίζεται με την ενέργεια των κρατών της ΝΑ Ασίας. Τα ηπειρωτικά κράτη της ερίζουν για τους υδάτινους πόρους της περιοχής. Έτσι, η Καμπότζη, το Βιετνάμ και το Λάος αντιμετωπίζουν με μεγάλο σκεπτικισμό την κατασκευή φράγματος στον ποταμό Mekong που διασχίζει τη χερσόνησο της Ινδοκίνας³⁷, αφού θα προκαλέσει επισιτιστικό πρόβλημα για την Καμπότζη, και θα εξαθλιώσει ακόμη περισσότερο τις παραποτάμιες φτωχές περιοχές του Λάος. Παράλληλα, η Καμπότζη απαιτεί την πρόσβαση σε ψαρότοπους, η Ταϊλάνδη εναντιώνεται στη μείωση της ροής του ποταμού, αφού έτσι θα στερηθεί τη δυνατότητα της ενεργειακής εκμετάλλευσης του ποταμού από μέρους της, ενώ το Βιετνάμ δεν επιθυμεί οποιαδήποτε κατασκευή στον ποταμό που θα προκαλέσει πτώση της στάθμης του κατά τους θερινούς μήνες με αποτέλεσμα την είσοδο θαλασσινού νερού στο δέλτα του ποταμού και κατ' επέκταση την καταστροφή των αγροτικών καλλιεργειών εκεί³⁸.

Μέσα στα πλαίσια του όρου «πόλεμος της ενέργειας» είναι απαραίτητο να μνημονεύσουμε και τη διαμάχη μεταξύ Κίνας και Φιλιππίνων για το σύμπλεγμα των νησιών του υφάλου Mischief³⁹, όπου βάσει του κινεζικού γεωλογικού ινστιτούτου βρίσκονται στο θαλάσσιο υπέδαφος περίπου 17,7 δις τόνοι πετρελαίου. Αντιστοίχου μεγέθους κοιτάσμα εκτιμά και το ρωσικό ινστιτούτο έρευνας της γεωλογίας ξένων χωρών της Ρωσίας, ενώ την

³⁷ ο ποταμός Mekong είναι ο 7ος μεγαλύτερος ποταμός της Ασίας και ο μεγαλύτερος ποταμός στην περιοχή (για περισσότερα βλέπε το σύνδεσμο: http://www.africanwater.org/mekong_river.htm)

³⁸ από την "Agreement on the Cooperation for the Sustainable Development of the Mekong River Basin", που υπεγράφη στο Chiang Rai της Ταϊλάνδης στις 5 Απρίλη του 1995 μεταξύ Ταϊλάνδης, Λάος, Καμπότζης και Βιετνάμ.

³⁹ το σημαντικότερο όλων των νησιών του υφάλου είναι το σύμπλεγμα των νησιών Spratly που αποτελείται από 12 κύρια νησιά και 390 βραχονησίδες, μικρονησίδες, υφάλους και σκοπέλους εκ των οποίων μόλις 7 έχουν έκταση μεγαλύτερη από εκτείνονται σε μια θαλάσσια περιοχή 400 επί 500 ναυτικά μίλια, το 38% της οποίας υπάγεται στη νότια σινική θάλασσα (από το www.GlobalSecurity.org).

ύπαρξη του απορρίπτει η πλευρά των Φιλιππινών (Raman, 1999, σελ.1). Δικαιώματα επί των νήσων απαιτούν και άλλες χώρες, όπως το Μπρουνέι, η Μαλαισία και το Βιετνάμ, αλλά οι κύριες αντιμαχόμενες πλευρές είναι οι Φιλιππίνες και η Κίνα. Η ένταση κορυφώθηκε στις αρχές του 1995 και αναζωπυρώθηκε στα 1999, όταν οι Φιλιππίνες φοβούμενες την ετοιμοπόλεμη Κίνα, στράφηκαν στις ΗΠΑ για τη δικαίωσή τους (Varner, 1999, σελ.2). Χωρίς να επεκταθούμε περισσότερο στα γεγονότα των νήσων Spratly, θα αναφέρουμε ότι η κυριαρχία επί των νήσων δεν αποτελεί πλέον θέμα μείζονος σημασίας, αφού η Κίνα έχει στραφεί προς την πολιτική της ήπιας δύναμης επιδιώκοντας τη συνεκμετάλλευση αυτής της θαλάσσιας περιοχής υπογράφοντας το 2002 με την ASEAN ένα σύμφωνο-κώδικα επικοινωνίας για τη νότια θάλασσα. Παράλληλα, αξίζει να σημειωθεί ότι η ύπαρξη υδρογονανθράκων και η εκμετάλλευσή του θεωρείται από πολλούς προσχηματική αφού η κυριαρχία σ' αυτή την περιοχή και η δημιουργία από τον καιρό της ειρήνης μόνιμων εγκαταστάσεων παρέχει στρατηγικό πλεονέκτημα για την επικράτηση σε καιρό επιχειρήσεων σε όλη τη νότια σινική θάλασσα.

Συνοψίζοντας, οι κυριότερες αιτίες συγκρούσεων μεταξύ των κρατών της ΝΑ Ασίας αφορούν τη νότια σινική θάλασσα. Οι συγκρούσεις αυτές περιλαμβάνουν ένα πλήθος καθημερινών περιστατικών μεταξύ αλιευτικών με πληρώματα διαφορετικών εθνικοτήτων μέχρι και ελάχιστες μεν, αλλά ευρείας κλίμακας συγκρούσεις που έχουν ως αποτέλεσμα απώλειες σε ανθρώπινες ζωές και υλικά. Συγκεκριμένα, εκτός από τις εδαφικές διεκδικήσεις, την κυριαρχία επί των κοιτασμάτων φυσικού αερίου και πετρελαίου, την ελεύθερη ναυσιπλοΐα και αλιεία, την πειρατεία που αυξήθηκε ραγδαία από το 1990, πολύ σημαντική είναι και η μόλυνση του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την εξάντληση των φυσικών πόρων (Pumphrey, 2002, σελ.230).

(2) το Trafficking

Το Trafficking είναι μια από τις σύγχρονες «πληγές» της περιοχής, αφού συνήθως γυναίκες και παιδιά ωθούνται στην πορνεία ή στην αναγκαστική εργασία είτε σε άλλες χώρες της ΝΑ Ασίας είτε στην Ιαπωνία είτε ακόμη και στη Δύση. Οι χώρες της ΝΑ Ασίας αποτελούν την σημαντικότερη πηγή προέλευσης γυναικών και κοριτσιών για τις ΗΠΑ, αφού επί συνόλω 45.000 παιδιών και γυναικών που μεταφέρονται λαθραία στις ΗΠΑ κάθε χρόνο, οι περίπου 30.000 προέρχονται από τη ΝΑ Ασία (Derks, 2000, σελ.7).

Τα εγκληματικά δίκτυα, με αλληλοκαλυπτόμενες «αρμοδιότητες» και τομείς ευθύνης, συνεργάζονται κατά τη μεταφορά και κατά την «αγοραπωλησία» των ανθρώπων από χώρα σε χώρα και από αγορά σε αγορά, καταφέροντας έτσι να μετακινούν περίπου το ¼ των θυμάτων trafficking παγκοσμίως, δηλαδή περίπου 225.000 άτομα αποκλειστικά από τη Νότια και ΝΑ Ασία. Ιδιαίτερη «ζήτηση» δε, παρατηρείται για γυναίκες και νεαρά κορίτσια που κατάγονται από τις επαρχίες του ποταμού Mekong για την Ευρώπη, τη Βόρεια Αμερική και το Ν. Ειρηνικό, αφού το πιο ανοιχτό χρώμα δέρματος λειτουργεί ενισχυτικά για την «εμπορική» τους αξία (Rep, 2004, σελ.5).

Η Κίνα είναι εκτός από πηγή, προορισμός και κόμβος μεταφοράς για άνδρες, γυναίκες και παιδιά προερχόμενα από τη ΝΑ Ασία, αλλά και τις επαρχίες της Κίνας. Τα περισσότερα θύματα άνδρες του trafficking προωθούνται στην Αφρική, την υπόλοιπη Ασία, την Ευρώπη, τη Λ. Αμερική, αλλά και τη Β.Αμερική με σκοπό την εξαναγκαστική εργασία. Οι γυναίκες λαμβάνοντας υποσχέσεις νόμιμης εργασίας πέφτουν θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης⁴⁰ κυρίως στην Ταϊβάν. Άλλοτε προωθούνται στη Μαλαισία και την Ταϊλάνδη, άλλοτε στην Ιαπωνία. Νεαρές γυναίκες, τέλος και παιδιά οδηγούνται στην Κίνα, κυρίως, προερχόμενα από τη Μογγολία, τη Μιανμάρ, το Βιετνάμ και απομακρυσμένες επαρχίες της Βόρειας και Βορειοανατολικής Ρωσίας, με σκοπό την εργασία, το γάμο και την πορνεία.

Χαρακτηριστικό των διαστάσεων που έχει πάρει η σύγχρονη «δουλεία» είναι το γεγονός ότι ακόμη και πολίτες, ειδικά γυναίκες και παιδιά, που προσπαθούν να δραπετεύσουν από απολυταρχικά καθεστώτα, όπως εκείνο της Β. Κορέας, διασχίζουν τα σύνορα, λ.χ. με την Κίνα, συλλαμβάνονται από τα εγκληματικά δίκτυα και στρατολογούνται στη βιομηχανία του σεξ. Εξίσου δραματική είναι η αναφορά της UNICEF, βάσει της οποίας, κατά τη διάρκεια των πρώτων ημερών μετά το tsunami που χτύπησε την Ινδονησία το Δεκέμβρη του 2004, παρατηρήθηκε κατακόρυφη άνοδος σε εξαφανίσεις παιδιών, που επέζησαν, αλλά των οποίων οι γονείς έχασαν τη ζωή τους κατά τη διάρκεια της καταστροφής, εξαφανίσεις που οφείλονται σε απαγωγές από μέλη οργανώσεων trafficking, για να τα εξωθήσουν στην πορνεία, ακόμη και για εμπόριο οργάνων, αφού σε ορισμένες χώρες της ΝΑ

⁴⁰ τα στοιχεία για τους δρόμους του trafficking της Ασίας και ΝΑ Ασίας αντλήθηκαν από τη σελίδα της CIA. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. σύνδεσμο: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>

Ασίας, όπως οι Φιλιππίνες, επιτρέπεται η ελεύθερη διακίνηση⁴¹ και πώληση ανθρωπίνων οργάνων (Pearson, 2004, σελ.22).

Γενικότερα, στο σύνολο των χωρών της ΝΑ Ασίας, το trafficking έχει αποκτήσει ανησυχητικές διαστάσεις. Τα θύματα μεταφέρονται από χώρα σε χώρα είτε με την ανοχή διεφθαρμένων κρατικών λειτουργών είτε άλλοτε με την συγκατάθεσή τους. Στο Βιετνάμ λ.χ., όπως και στην Καμπότζη, το πρόβλημα είναι τόσο εσωτερικό όσο και διακρατικό. Άτομα από το Β. Βιετνάμ μεταφέρονται στην Κίνα, από το Ν. Βιετνάμ στην Καμπότζη και από εκεί είτε σε «δημοφιλείς» προορισμούς είτε παραμένουν εντός των συνόρων. Παραδόξως οι διαδρομές γίνονται και με την αντίθετη κατεύθυνση. Τελευταία, γυναίκες από το Βιετνάμ μεταφέρονται από εκεί στην Ταϊβάν και σε άλλες ασιατικές χώρες με υποσχέσεις σύναψης γάμου. Αντίθετα, η Σιγκαπούρη αποτελεί χώρα υποδοχής τέτοιων ατόμων, ενώ η Μαλαισία και δέχεται και αποστέλλει (Derks, 2000, σελ.18). Η παγκοσμιοποίηση, όμως, των δικτύων trafficking το καθιστά μάλιστα για ολόκληρο τον κόσμο, αφού αφορά όχι μόνο την πορνεία, αλλά την παράνομη μετανάστευση για εργασία, τη διάδοση επικίνδυνων ασθενειών και ασφαλώς κάθε τι που σχετίζεται στην εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο.

(3) το εμπόριο ναρκωτικών: Από το "Χρυσό Τρίγωνο" στο Αφγανιστάν

Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, μία από τις βασικότερες περιοχές καλλιέργειας, παραγωγής και εμπορίας ναρκωτικών στον κόσμο είναι το λεγόμενο «Χρυσό Τρίγωνο» (Levinson, 2002, σελ.302) . Πρόκειται για μια έκταση περίπου 950.000 χλμ², που εκτείνεται μεταξύ των χωρών Βιετνάμ, Μιανμάρ, Λάος και Ταϊλάνδης. Πριν την εισβολή των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν, μόνο η περιοχή εκείνη υπερεπερέσε του Χρυσού Τριγώνου στην παραγωγή του οπίου⁴². Μετά την έναρξη του πολέμου, η καλλιέργεια της οπιούχου παπαρούνας αυξήθηκε εκ νέου εντός του τριγώνου προκειμένου να καλύψει τη ζήτηση στην παγκόσμια αγορά ναρκωτικών⁴³.

⁴¹ πολλά από τα ανθρώπινα όργανα που «συλλέγονται» από τους θανατοποινίτες κατάδικους των κινεζικών φυλακών –καθόσον κάτι τέτοιο προβλέπεται από το νόμο

⁴² "Afghanistan again tops list of opium producers", The Washington Post, 4 February 2003

⁴³ "Afghan war lifts Burma's opium trade: Drug lords ordering tribal groups to increase production", Anthony C. LoBaido , 16 January 2002 / 1:00 am Eastern, από το: WorldNetDaily.com (για περισσότερα βλ. σύνδεσμο: <http://www.wnd.com/?pageId=12391#ixzz1MkrHfZTJ>)

Σημαντικός κόμβος προώθησης των ναρκωτικών που προέρχονται από το «Χρυσό Τρίγωνο» αποτελεί η Κίνα⁴⁴. Μέσω αυτής τα ναρκωτικά διοχετεύονται στις αγορές της Δύσης και της Ιαπωνίας. Τα κράτη μέλη της ASEAN είναι από τους μεγάλους παγκόσμιους παραγωγούς συνθετικών και μη ναρκωτικών. Η Ινδονησία παράγει μεγάλες ποσότητες κάνναβης, χαπιών έκσταση και μεθαμφεταμίνης, η Μιανμάρ κατατάσσεται στη δεύτερη θέση παγκοσμίως σε παραγωγή οπίου, που για το 2008 έφθασε τους 340 τόνους. Το Λάος αποτελεί επίσης ένα ταχύτατα ανερχόμενο παραγωγό οπίου, του οποίου η παραγωγή τριπλασιάστηκε από το 2007 στο 2008, ενώ η καλλιεργούμενη γη για τα ναρκωτικά αυξήθηκε κατά 73%. Η Μαλαισία, ενώ τα αδικήματα σχετιζόμενα με τα ναρκωτικά επισύρουν βαριές ποινές, έχει ένα μεγάλο ποσοστό χρηστών και καλλιεργητών, κυρίως σε μεμακρυσμένες περιοχές, όπου η εξουσία της Μανίλα είναι σχετικά ισχυρή, χωρίς όμως να σημειώνεται λαθρεμπόριο ναρκωτικών προερχόμενων από το έδαφός της σε περιφερειακό ή παγκόσμιο επίπεδο.

Εξάιρεση αποτελεί η Καμπότζη, αφού αν και δεν έχει αξιόλογη παραγωγή ναρκωτικών, μαστίζεται, όμως, από διαφθορά σε πολλών αξιωματούχων της κυβέρνησης, του στρατού και της αστυνομίας, λόγω του ξεπλύματος χρήματος προερχόμενου από ναρκωτικά, ενώ η διάβαση των συνόρων της είναι εύκολη από εγκληματικά στοιχεία. Επίσης εξάιρεση είναι και το μικροσκοπικό Μπρούνι, όπου η μεταφορά, το εμπόριο και η καλλιέργεια ή η παραγωγή ναρκωτικών επισύρει την ποινή του θανάτου⁴⁵. Από την άλλη, στη Μιανμάρ, η απολυταρχική κυβέρνηση δεν επιδεικνύει τη δέουσα προθυμία να καταπολεμήσει το ξέπλυμα του μαύρου χρήματος και την παραγωγή των ναρκωτικών, αντ' αυτού επωφελείται και χρηματοδοτείται από αυτά, ενώ οι σχέσεις της με παραστρατιωτικές ομάδες που ελέγχουν την καλλιέργεια της παπαρούνας, το λαθρεμπόριο τσιγάρων, τροφίμων ακόμη και ανθρώπων διαιωνίζονται και ενισχύονται (Bernstein, 1996, σελ.1-3).

⁴⁴ για να περιοριστεί η διακίνηση των ναρκωτικών από και προς την Κίνα, η παραπάνω χώρα προσκλήθηκε να παραστεί σε άτυπη συνάντηση υπουργών με την ASEAN, στο Βιετνάμ και το Μπρούνι το 2005 και το 2007 αντίστοιχα. Το Νοέμβριο του 2009, στην Phnom Penh, η άτυπη αυτή συνάντηση, αναβαθμίστηκε κατά την 1η υπουργική συνάντηση της ASEAN κατά του διακρατικού εγκλήματος + Κίνα (1st ASEAN Ministerial Meeting on Transnational Crime Plus China) (Thayer, 2010, σελ.21)

⁴⁵ τα στοιχεία σχετικά με την κατάσταση που επικρατεί σχετικά με τα ναρκωτικά στις χώρες της ΝΑ Ασίας αντλήθηκαν από το "Factbook" της CIA για το 2011, για περισσότερα βλ. σύνδεσμο: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>

Τα ναρκωτικά, πέραν όλων των άλλων προβλημάτων που δημιουργούν και που σχετίζονται με τα λεγόμενα ναρκω-δολάρια, τη βίβανυση εκμετάλλευση που υποβάλλονται οι αγρότες των απομακρυσμένων περιοχών από τις ομάδες των εμπόρων και των παραστρατιωτικών, συχνά, οδηγούν σε αστάθεια λόγω των διενέξεων μεταξύ εγκληματικών οργανώσεων, αφού, με πρόσχημα εδαφικές διεκδικήσεις, στοχεύουν επί της ουσίας στην κυριαρχία επί των περιοχών καλλιέργειας της οπιούχου παπαρούνας. Τέτοιες ήταν οι διενέξεις⁴⁶ που έλαβαν χώρα στην παραμεθόριο περιοχή της Μιανμάρ και της Ταϊλάνδης.

Στο σημείο αυτό, αναγκαιεί να αναφέρουμε τονιστεί ότι ο μεγάλος παγκόσμιος «παίκτης» δεν είναι αμέτοχος στα διλήμματα ασφάλειας που προκύπτουν από το εμπόριο των ναρκωτικών. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1990 η ηρωίνη που προέρχονταν από τη ΝΑ Ασία κυριαρχούσε στις ΗΠΑ με την ποσοστά που άγγιζαν το 70%, ενώ η ηρωίνη με προέλευση τη Ν. Αμερική, το Μεξικό και τη ΝΔ Ασία (Πακιστάν, Αφγανιστάν) έφθανε σε σύνολο το υπόλοιπο 30%. Ακόμη και σήμερα, βέβαια, μετά τη ραγδαία αύξηση των ναρκωτικών που «εξάγονταν» από τη Ν. Αμερική και που σημειώθηκε από το 1993 και μετά, η ηρωίνη της ΝΑ Ασίας κυριαρχεί στα μεγάλα αστικά κέντρα των ΗΠΑ, όπως στο Σικάγο, στο Ντιτρόιτ, το Σαιντ Λούις και τη Νέα Υόρκη⁴⁷, επιτάσσοντας την εύρεση λύσεων για εξάλειψη του φαινομένου.

6. Μη παραδοσιακές απειλές ασφαλείας

Λέγοντας μη παραδοσιακές απειλές ασφαλείας εννοούμε όλες εκείνες τις καταστάσεις που κλονίζουν τη σταθερότητα μιας περιοχής, όπως κυβερνήσεις που καταρρέουν, επιδείνωση του κλίματος και περιβαλλοντολογικές καταστροφές, αλλά και κρίσεις στον τομέα της υγείας και στον οικονομικό τομέα. Συχνά, τα παραπάνω

⁴⁶ LoBaido, A. "Controlling the Substances. Waging narco-war: Will Afghanistan's huge heroin industry transfer to South Africa?", 09 November 2001/1:00 am Eastern, WorldNetDaily.com (για περισσότερα βλ. σύνδεσμο: <http://www.wnd.com/?pageId=11611#ixzz1MI21WBYZ>)

⁴⁷ τα στοιχεία αντλήθηκαν από το U.S. Department of Justice/National Drug Intelligence Center: "The Availability of Southwest Asian Heroin in the United States: A Market Analysis", 7 March 2007, Assessment Product No. 2007-R0912-001 (σελ.1-8)

περιλαμβάνονται και στον όρο «ανθρώπινη ασφάλεια»⁴⁸. Η αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση σε συνδυασμό με την ραγδαία εξέλιξη στον τεχνολογικό τομέα, μετατρέπει αποτυχίες και αστοχίες, όπως αυτές που προαναφέρθηκαν, σε πιθανές απειλές για την παγκόσμια και δη για την περιφερειακή ασφάλεια. Ενδεικτικά θα αναφέρουμε μόνο ορισμένες καταστάσεις που χαρακτηρίζονται ως μη παραδοσιακές απειλές ασφαλείας.

α. Το περιβάλλον

Ένα από τα μοναδικά περιβαλλοντολογικά χαρακτηριστικά της ΝΑ Ασίας είναι η βιοποικιλότητα σε θάλασσα και ξηρά. Οι κοραλλιογενείς ύφαλοί της και τα τροπικά της δάση – τα δάση της βροχής – την καθιστούν πολύτιμη για την περιβαλλοντολογική κληρονομιά ολόκληρου του πλανήτη. Η Μαλαισία, η Ινδονησία και οι Φιλιππίνες είναι μέσα στις δέκα χώρες παγκοσμίως με την πλουσιότερη χλωρίδα και πανίδα, ενώ το Λάος, που πρόσφατα άνοιξε τα σύνορά του στη διεθνή κοινότητα, παραμένει ένα οικοσύστημα-καταφύγιο ειδών που έχουν εξαφανιστεί από τον υπόλοιπο κόσμο (Tay, 2002, σελ.56). Παρ' όλα αυτά, τα μέλη της ASEAN έχουν κατά καιρούς δεχτεί σκληρή κριτική για την έλλειψη υπεύθυνης πολιτικής απέναντι στο περιβάλλον, για τη μόλυνση και για την καταστροφή του δάσους της βροχής, όχι μόνο τα φτωχότερα από αυτά, αλλά και τα πλέον ανεπτυγμένα όπως η Σιγκαπούρη, της οποίας το ποσοστό σε δάσος της βροχής έπεσε μέσα σε 20 χρόνια από 90% μόλις σε 25% (Keck & Sikkink, 1998, σελ.155).

Η ανάγκη για ανάπτυξη, βιομηχανοποίηση, δημιουργία ανταγωνιστικής οικονομίας και μείωση της φτώχειας που επί δεκαετίας χαρακτηρίζει το μεγαλύτερο μέρος των χωρών αυτών, όπως και η πολιτική τους να «θεραπεύουν», αντί να προλαμβάνουν, δηλαδή να μολύνουν πρώτα και μετά να προσπαθούν να καθαρίσουν - στόχος ο οποίος δεν πάντοτε εφικτός - τις έφερε αντιμέτωπες με περιβαλλοντολόγους, με ακτιβιστές, με Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς, με τη διεθνή κοινότητα και κυρίως με τα ανεπτυγμένα κράτη της Δύσης (Bryant & Parnwell, 1996, σελ.1-12). Ανταπαντώντας στις απαιτήσεις των δυτικών για προστασία του περιβάλλοντος, χαρακτηριστική είναι η ομιλία του

⁴⁸ Διευκρινίζοντας τι εννοούμε με το συγκεκριμένο όρο, θα αναφέρουμε ότι είναι «η ανάπτυξη κατάλληλων πολιτικών, κοινωνικών, περιβαλλοντολογικών, οικονομικών, στρατιωτικών και πολιτιστικών συστημάτων που συνδυαζόμενα έχουν ως αποτέλεσμα την εξασφάλιση της επιβίωσης, της βιωσιμότητας, της αξιοπρέπειας και γενικά την προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών του ατόμου», ορισμός από το Policy Bulletin του Stanley Foundation για τις μη παραδοσιακές απειλές στη ΝΑ Ασία (16-18 Οκτ 2003)

πρωθυπουργού της Μαλαισίας, Mahathir Mohamad, που εκπροσωπώντας πολλά από τα μέλη της ASEAN, δήλωσε: «σήμερα, οι ανεπτυγμένες χώρες που ήδη έχουν θυσιάσει, στον αγώνα για υψηλότερο βιοτικό επίπεδο, τα δικά τους δάση, θέλουν να διατηρήσουν τα δάση της βροχής των άλλων χωρών, επικαλούμενες την παγκόσμια φυσική κληρονομιά, το οποίο όμως έμμεσα αποτρέπει σε χώρες όπως η Μαλαισία να επιτύχουν το ίδιο επίπεδο ανάπτυξης...» (Tay, 2002, σελ.57). Στο ίδιο ακριβώς πνεύμα ήταν και η ανακοίνωση 41 υπουργών αναπτυσσόμενων χωρών που στο Πεκίνο στις 18 και 19 Ιουνίου του 1991 δήλωναν «Η διεθνής συνεργασία στο πεδίο της προστασίας του περιβάλλοντος θα πρέπει να είναι βασισμένη στην αρχή της ισότητας μεταξύ ισότιμων κρατών... Επιπλέον, περιβαλλοντολογικές ανησυχίες δε θα πρέπει να χρησιμοποιούνται ως δικαιολογία για ανάμειξη στα εσωτερικά των αναπτυσσόμενων κρατών...» (Bragdon,1992, σελ.387).

Περιφερειακή κρίση δημιουργήθηκε, όταν το 1997 και στις αρχές του 1998, η ΝΑ Ασία υπέφερε από εκτεταμένες πυρκαγιές – οι πυρκαγιές του 1997 ήταν σχεδόν όλες εντός των συνόρων της Ινδονησίας - το νέφος των οποίων είχε σοβαρές συνέπειες στους ανθρώπους και το φυσικό περιβάλλον. Τότε, επηρεάστηκαν, εκτός από την επαρχία Kalimantan και την πρωτεύουσα Σουμάτρα, η Μαλαισία, το Μπρούνι και η Σιγκαπούρη, με σχεδόν 20 εκατομμύρια ανθρώπους να εισπνέουν βλαβερό καπνό για παρατεταμένες περιόδους, ενώ ο επικεφαλής του Περιβαλλοντολογικού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών⁴⁹ Δρ. Klaus Toepfer ανακήρυξε τις πυρκαγιές ως παγκόσμια καταστροφή (Asiaweek, 18 Μαρτίου 1998, σελ.46). Μη συμβάλλοντας επαρκώς οι γειτονικές της Ινδονησίας χώρες υπέστησαν και αυτές τα δεινά του καπνού και της μόλυνσης του αέρα, γεγονός που κινητοποίησε την ASEAN στο σύνολό της για τη λήψη μέτρων προκειμένου να περιοριστούν παρόμοια φαινόμενα στο μέλλον. Τα μέτρα και δράσεις αυτές της ASEAN , όμως, απέτυχαν και δε στάθηκαν ικανά να προβλέψουν το μέγεθος της καταστροφής ούτε και της αλληλεξάρτησης μεταξύ των κρατών της. Από την άλλη στην ανεπάρκεια της ASEAN να χειριστεί με αποτελεσματικότητα το θέμα, δεν προσέφερε τίποτα η παρέμβαση από διεθνείς οργανισμούς και άλλους εξωτερικούς δρώντες, αφού επιδίωξή τους ήταν η αντικατάσταση της και όχι η συμπλήρωση και η ενίσχυσή της (Tay, 2002, σελ.16) .

⁴⁹ (UNEP: United Nations Environment Program)

Αντίστοιχες κρίσεις δημιουργήθηκαν με τις πλημμύρες στο Πακιστάν στα τέλη του Ιούλη του 2010 οι οποίες και επηρέασαν 18.1 εκατομμύρια ανθρώπους και με τις πλημμύρες στην Κίνα, σχεδόν την ίδια εποχή, στις επαρχίες Fujian, Sichuan και Guangxi με σοβαρές συνέπειες για 134 εκ. ανθρώπους. Εξίσου σοβαρή ήταν και η ξηρασία που έπληξε τις κινεζικές επαρχίες Yunnan, Guizhou και Sichuan στα τέλη του καλοκαιριού του 2010 με συνέπειες για την επάρκεια σε τρόφιμα και πόσιμο νερό για σχεδόν 60 εκ. ανθρώπους. (Ferris & Petz, 2011, σελ.1) Αξίζει εδώ να αναφερθεί η ευαισθησία που έχει συνολικά η περιοχή της ΝΑ Ασίας σε φυσικές καταστροφές βάσει της συχνότητας εμφάνισής τους, αφού για το 2010 από τις συνολικά 373 φυσικές καταστροφές που σημειώθηκαν παγκοσμίως, όπου και περιλαμβάνονται σεισμοί, ξηρασίες, υψηλές θερμοκρασίες, πλημμύρες, πυρκαγιές, τυφώνες και εκρήξεις ηφαιστειών, οι 14 σημειώθηκαν στις Φιλιππίνες και οι 11 στην Ινδονησία με την πρωτιά στην Κίνα (22) και στην Ινδία (16) (Ferris & Petz, 2011, σελ.6)

β. Η δημόσια υγεία

Το AIDS αποτελεί από τα ουσιαστικά προβλήματα της περιοχής. Ο αριθμός των ασθενών και των φορέων τείνει να φθάσει στα επίπεδα της υποσαχάριας Αφρικής. Το εν λόγω πρόβλημα, χωρίς μέχρι σήμερα να έχει λάβει τη δέουσα προσοχή, αλλά ούτε και την αρμόζουσα διάθεση πόρων, συνδέεται άμεσα με άλλου είδους επικίνδυνες για την ασφάλεια παραμέτρους, όπως το οργανωμένο έγκλημα, η πορνεία, ακόμη και η φτώχεια.

Τα αίτια του προβλήματος διαφοροποιούνται από χώρα σε χώρα και γι' αυτό χρίζουν διαφορετικής αντιμετώπισης και «θεραπείας» από την κάθε κρατική αρχή. Έτσι, στην Μιανμάρ η βασική αιτία είναι το trafficking, με κύριους «μεταφορείς» του ιού τους οδηγούς των βαρέων οχημάτων και φορτηγών που διασχίζουν τα σύνορα χρησιμοποιώντας στις στάσεις τους πόρνες, ενώ στην Ινδονησία ο ιός μεταδίδεται κυρίως διά των χρηστών ναρκωτικών. Το AIDS λογίζεται ως υπεύθυνο όχι μόνο για 18.000 θανάτους και 240.000 φορείς στην Μιανμάρ⁵⁰ και εξίσου μεγάλους αριθμούς και στις υπόλοιπες χώρες της ΝΑ Ασίας, αλλά και για τη μείωση του προσδόκιμου ορίου ζωής, την υψηλή θνησιμότητα των νεογνών, την αλλαγή της ποσόστωσης μεταξύ φύλων και ηλικιών. Εξάλλου, μια από τις ιδιαιτερότητες και αντικειμενικές δυσκολίες στην αντιμετώπιση είναι η δυσκολία πρόσβασης

⁵⁰ για περισσότερα βλ. σύνδεσμο: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/wfbExt/region_eas.html

στα κέντρα θεραπείας από τις απομακρυσμένες αγροτικές περιοχές (The Stanley Foundation, 2003, σελ.3).

Παρόμοιοι είναι και οι τρόποι που μεταδίδονται και άλλες -κυρίως επιδημικές - ασθένειες. Λόγω της εκχέρσωσης του δάσους της βροχής, της νόμιμης και μη υλοτομίας, της εξάπλωσης των καλλιεργήσιμων εκτάσεων και του υψηλού επιπέδου βροχής, μεταδίδεται μέσω των εντόμων η ελονοσία προκαλώντας σε κάθε της έξαρση συναγεμμό στις δυτικές χώρες που συναλλάσσονται εμπορικά με τις χώρες της ΝΑ Ασίας. Εκτός, λοιπόν, όλων των άλλων, ο πληθυσμός μαστίζεται από διάρροια, λόγω των άσχημων συνθηκών υγιεινής, από δάγκειο πυρετό, λεπτοσπείρωση και ηπατίτιδα Α, λόγω του ακατάλληλου πόσιμου νερού, αλλά και από υψηλά ποσοστά της ασιατικής γρίπης H5N1 και κίτρινου πυρετού⁵¹ μεταδιδόμενου του μεν δεύτερου από τα κουνούπια και της δε πρώτης από τα πτηνά.

Απειλή για τη δημόσια υγεία αποτελεί και η ανεξέλεγκτη μόλυνση με κύριες αιτίες τις βιομηχανίες, που δεν υπόκεινται σχεδόν σε καμία νομοθεσία, την εξόρυξη μεταλλευμάτων, που λαμβάνει χώρα εκατέρωθεν των βασικών οδικών αρτηριών που συνδέουν τα κράτη μεταξύ τους και την κίνηση των οχημάτων. Ως αποτέλεσμα της μόλυνσης, του νέφους και τις συχνά απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης για μεγάλη μερίδα του πληθυσμού, οι κυβερνήσεις ερίζουν μεταξύ τους για την απόδοση ευθυνών, τις δαπάνες αναδόμησης του φυσικού περιβάλλοντος ή τα δικαιώματα στην εμπορία των ρύπων.

γ. Το οργανωμένο έγκλημα

Οι δομές και οι λειτουργίες του οργανωμένου εγκλήματος είναι αρκετά διαδεδομένες στη ΝΑ Ασία. Οι φορείς του, εμπλέκονται στη διακίνηση γυναικών και παιδιών είτε εσωτερικά στην περιοχή είτε προωθώντας τους προς τρίτες χώρες για εργασία και για πορνεία, στη διακίνηση των ναρκωτικών, στο λαθρεμπόριο των τροφίμων και στον έλεγχο μεγάλων αγροτικών περιοχών για την εκμετάλλευση του εκεί αγροτικού πληθυσμού. Το χαρακτηριστικό των αρχών των κρατών της ΝΑ Ασίας είναι η διχογνωμία τους σε ότι αφορά τα κύρια προβλήματα που προκύπτουν από το οργανωμένο έγκλημα. Αντίστοιχα, είναι η μικρή συνεργασία τους, αφού δίδεται μεγαλύτερη βαρύτητα στο «παραδοσιακό» οργανωμένο έγκλημα, όπως ο τζόγος, οι εκβιασμοί και η πορνεία, ενώ από την άλλη πλευρά

⁵¹ από το Centers For Disease Control and Prevention / USA Government, για περισσότερα βλ. σύνδεσμο: <http://wwwnc.cdc.gov/travel/regions/southeast-asia.htm>

η Δύση και κυρίως οι ΗΠΑ δίδουν μεγαλύτερη σημασία σ' αυτό που ονομάζουμε «υπερεθνικό» έγκλημα. Ομοίως, οι αρχές της ΝΑ Ασίας δεν θεωρούν ότι υφίσταται σύνδεση μεταξύ των τοπικών και περιφερειακών εγκληματικών ομάδων – οι οποίες αποτελούν και τον κύριο στόχο τους – και του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Τα δίκτυα, εντούτοις, που δραστηριοποιούνται στην περιοχή είναι υψηλής εξειδίκευσης και συνεργασίας. Δεν υπάρχουν, όμως, ενδείξεις ότι σχετίζονται με εκείνα της τρομοκρατίας, αλλά μοιάζει να συνυπάρχουν αρμονικά, χωρίς συγκρούσεις και θιγόμενα συμφέροντα (Finckenauer & Chin, 2006, σελ.2).

Τέλος, ενδιαφέρον είναι το ότι πηγή του ελαφρού οπλισμού που χρησιμοποιούν πολλές από τις εγκληματικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στη ΝΑ Ασία, αλλά ακόμη και μικρές ομάδες στασιαστών ή άλλων επαναστατικών κινημάτων, θεωρείται από πολλούς ερευνητές μια εκ των χωρών της ίδιας της ASEAN: η Μιανμάρ. Η έλλειψη νομιμότητας σε ολόκληρο τον πολιτικό βίο και η υψηλή διαφθορά των κρατικών λειτουργιών, ευνοούν τη «διαρροή» φορητού οπλισμού και εκρηκτικών στη μαύρη αγορά, απ' όπου καταλήγουν στην κατοχή των οργανώσεων που προαναφέρθηκαν (Routray, 2009, σελ.1).

7. Περιφερειακές συμφωνίες ασφαλείας και πολιτικές ασφαλείας

Η έναρξη του πολέμου κατά της τρομοκρατίας βρήκε τις ΗΠΑ να ενισχύουν την παρουσία τους στην περιοχή της ΝΑ Ασίας. Παράλληλα, δεν ενισχύθηκαν μόνον οι δεσμοί με τις ΗΠΑ, αλλά και οι ίδιες οι σχέσεις των χωρών που αποτελούν την ASEAN, καθώς και της ευρύτερης περιοχής του Ειρηνικού. Έτσι, μόλις δύο μήνες μετά την επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, το Νοέμβρη του 2001 οι επικεφαλής των ενόπλων δυνάμεων των κρατών της ASEAN συναντήθηκαν και δεσμεύτηκαν για στενότερη στρατιωτική συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών. Ομοίως οι υπουργοί εξωτερικών των χωρών συμφώνησαν για τη θέσπιση ενός σχεδίου δράσης κατά της τρομοκρατίας το οποίο περιελάμβανε μέτρα κατά του «ξεπλύματος μαύρου χρήματος», του λαθρεμπορίου όπλων, της παράνομης μετανάστευσης, όπως και της παράνομης διακίνησης ανθρώπων.

Τον Αύγουστο του 2002, οι ΗΠΑ με τα κράτη μέλη της ASEAN, υπέγραψαν μια κοινή διακήρυξη για την αντιμετώπιση της διεθνούς τρομοκρατίας η οποία προέβλεπε

μεταξύ άλλων ενίσχυση των ελέγχων στα σύνορα και ανταλλαγή πληροφοριών (Carie & Acharya, 2002, σελ.13). Τον ίδιο μήνα στην υπουργική σύνοδο των μελών του ARF απαιτήθηκε η δέσμευση – και όχι η απλή εθελοντική συμμετοχή - από τα μέλη σε μια συνολική δράση κατά της τρομοκρατίας, εστιασμένη κυρίως στην πάταξη της χρηματοδότησης των τρομοκρατικών οργανώσεων, ενώ παράλληλα προβλέφθηκαν και μέτρα ελέγχου συμμόρφωσης των κρατών. Στη δήλωση αυτή τονίζεται η υποχρέωση των μελών για ταχύτατες ενέργειες, αφού οι ακριβείς λέξεις που χρησιμοποιούνται δεν είναι το «θα έπρεπε» ή το «συμφωνούν να», αλλά το «θα λάβουν άμεσα αποφασιστικά μέτρα» (Glosserman, 2002).

Στα πλαίσια της στρατηγικής της εμπλοκής περισσότερων εξωγενών δρώντων εμπορικά και πολιτικά, η ASEAN προχώρησε στη σύναψη αντίστοιχων εμπορικών συμφωνιών. Το θέλημα της οικονομικής και εμπορικής αποκλειστικότητας στην περιοχή οδήγησε πολλές από τις μεγάλες περιφερειακές και παγκόσμιες δυνάμεις σε αγώνα δρόμου. Έτσι, μόλις λίγο χρόνο μετά τη σύναψη μιας συμφωνίας ελεύθερου εμπορίου (FTA: Free Trade Agreement) μεταξύ ΗΠΑ και Σιγκαπούρης το 2000 (η οποία υπεγράφη στα τέλη του 2003), η Κίνα ξεκίνησε διαπραγματεύσεις για μια FTA με την ASEAN (επικυρώθηκε τον Ιούνιο του 2001), ενώ η πρώτη διμερής FTA που υπεγράφη μεταξύ μέλους της ASEAN, της Σιγκαπούρης και της Ιαπωνίας ήρθε μόλις δύο χρόνια μετά, τον Ιανουάριο του 2002. Η ίδια χώρα υπέγραψε συμφωνία FTA με την Αυστραλία τον Ιούλιο του 2003 και ένα χρόνο μετά, το Νοέμβριο του 2004 ανακοίνωσε ότι θα ξεκινούσε διαπραγματεύσεις για τη σύναψη FTA με ολόκληρη την ASEAN. Το 2003, η Ινδία, η Κίνα και η ASEAN υπέγραψαν «Συνθήκη Φιλίας και Συνεργασίας»⁵² και την επόμενη χρονιά ακολούθησαν η Ρωσία, η Ν. Κορέα και η Ιαπωνία⁵³.

Όσον αφορά το περιβάλλον, με έναυσμα τις πυρκαγιές του 1997, οι υπουργοί περιβάλλοντος της ASEAN συμφώνησαν το Δεκέμβριο του ίδιου έτους στη δημιουργία ενός

⁵² Treaty of Amity and Cooperation

⁵³ για περισσότερες λεπτομέρειες στη σύναψη των εμπορικών συμφωνιών βλ. Goh, E. "Singapore's Reaction to Rising China: Deep Engagement and Strategic Adjustment" και Leong, H. & Yu, S. (2005) "Reassessing China-ASEAN Relations: Global Changes and Regional Challenges", 2005) και "FTAs with ASEAN vital, India told" από τους The Straits Times, 20 October 2004

περιφερειακού σχεδίου δράσης κατά του νέφους⁵⁴ επιδιώκοντας περαιτέρω δεσμεύσεις από τα μέλη και λεπτομερέστερη ανάθεση υποχρεώσεων. Επιπλέον σκόπευε στην άντληση τεχνογνωσίας και πόρων και από άλλα κράτη μη μέλη του οργανισμού, αλλά και από άλλους διεθνείς οργανισμούς, όπως η Ασιατική Τράπεζα Ανάπτυξης και το Περιβαλλοντολογικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών. Βασικό, πάντως, σημείο του ήταν η ανάπτυξη και η ενίσχυση των εθνικών σχεδίων και δυνατοτήτων του κάθε μέλους στην αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων και καταστροφών, αλλά και ο συνδυασμός των μεσών τους σε κοινές και συντονισμένες επιχειρήσεις (Tay , 2002 σελ.61).

Τέλος, εντός της ΝΑ Ασίας έχουν συναφθεί και άλλες υπό-περιφερειακές συμφωνίες, όλες εκ των οποίων ευοδώθηκαν και παράγουν αποτελέσματα υπό τις ευλογίες της ASEAN. Έτσι, ενδεικτικά αναφέρονται ως θεσμός για την περιφερειακή (υπό-περιφερειακή) ολοκλήρωση, ο BIMP-EAGA⁵⁵ μεταξύ Μπρουνεϊ-Ινδονησίας-Μαλαισίας και Φιλιππινών, το πρόγραμμα συνεργασίας GMS, για την οικονομική ανάπτυξη των περιοχών της λεκάνης του Mekong ποταμού⁵⁶, το πρόγραμμα ανάπτυξης του τριγώνου Ινδονησίας-Μαλαισίας-Ταϊλάνδης⁵⁷, η επιτροπή του Mekong ποταμού⁵⁸ ή ακόμη το Δίκτυο αξιοποίησης των υδάτων της ΝΑ Ασίας⁵⁹ (πηγή: Asian Development Bank, 2010) .

8. Συμπεράσματα

Η περιοχή της ΝΑ Ασίας έχει συμβάλει και αποτελεί μέρος αυτού που αποκαλείται «ασιατική οικονομική έκρηξη». Η ταχύτατη οικονομική της άνθηση αλλάζει δραστικά το τοπίο στις διακρατικές και στις διεθνείς σχέσεις. Οι παγκόσμιοι και περιφερειακοί δρώντες επιδιώκουν να επωφεληθούν και να αποκτήσουν την κατά το δυνατό πλεονεκτικότερη θέση στο νέο πολιτικό σκηνικό. Παρ' όλα αυτά τα ιδιαίτερα προβλήματά της παραμένουν κατ'

⁵⁴ Regional Haze Action Plan

⁵⁵ BIMP: Brunei, Indonesia, Malaysia, Philippines και EAGA: East ASEAN Growth Area

⁵⁶ Greater Mekong Subregion (GMS) Economic Cooperation Program

⁵⁷ IMT-GT: Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle

⁵⁸ MRC: Mekong River Commission

⁵⁹ SEAWUN: Southeast Asian Water Utilities Network

ουσίαν δικά της, αφού οι υπόλοιπες δυνάμεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή εν πολλοίς αδιαφορούν. Οι ΗΠΑ, ενδιαφέρονται για την τήρηση της θέσης τους στο παγκόσμιο στερέωμα, ενώ, όλοι οι υπόλοιποι πασχίζουν να αποσπάσουν μερίδιο από την κυριαρχία της αυτή. Η στάση των ΗΠΑ δεν προσαρμόζεται στις ανάγκες της ΝΑ Ασίας. Η στάση των υπολοίπων δεν είναι δυνατό να διαφέρει από αυτή την «ουδετερότητα» ούτε να επικεντρώνεται στις ιδιαιτερότητες των κρατών εκεί. Ουσιαστική και μοναδική τους μέριμνα είναι το κέρδος, όχι η ανάπτυξη ούτε η πολιτική ανεξαρτησία των κρατών της ASEAN. Κατ' επέκταση, την ευθύνη της χειραφέτησής τους φέρουν αποκλειστικά τα ίδια τα κράτη, που οφείλουν να σταθούν στο ύψος των περιστάσεων, να επιδιώξουν την περαιτέρω ανάπτυξή τους, μέσα από τη συνεργασία και την αλληλεγγύη, αδράζοντας όλες τις παρεχόμενες από τρίτους ευκαιρίες.

Είναι εξαιρετικά δύσκολο να ισχυριστεί κανείς ότι η ασφάλεια της περιοχής υπονομεύεται άμεσα ή ότι «πάσχει» από υψηλή αστάθεια. Αντίθετα, στη βιβλιογραφία υποστηρίζεται επαρκώς, ότι πρόκειται για μια «σταθερή κοινότητα με σχετικά ισχυρούς δεσμούς, ανεπτυγμένη συνεργασία και αλληλοκατανόηση» (Thayer, 2010, σελ.10). Τα κράτη διατηρούν την κυριαρχία τους ενώ η ASEAN διαδραματίζει συνδετικό και επικουρικό ρόλο. Κατ' επέκταση τα ίδια κράτη οφείλουν να περιορίσουν τις οποιεσδήποτε αρνητικές συνέπειες των προβλημάτων που ταλανίζουν το καθένα ξεχωριστά ή όλα μαζί. Είναι ανάγκη, προκειμένου να εξασφαλιστεί μακροπρόθεσμα η σταθερότητα στην περιοχή, να καταπολεμηθεί η εγκληματικότητα που διαρρηγνύει τον κοινωνικό ιστό και δίδει χώρο σε κάθε είδους παρακρατικές ομάδες και μέλη να ταράζουν την ισορροπία, απειλώντας ευθέως την κυριαρχία των κρατών. Παρότι η απειλή της παγκόσμιας τρομοκρατίας αντιμετωπίστηκε ικανοποιητικά, εντούτοις η εγκληματικότητα στο περιφερειακό επίπεδο παραμένει ως πρόκληση, προσκρούοντας στην οικονομική αδυναμία των κρατών.

Η τρομοκρατία στη ΝΑ Ασία είναι μικρής κλίμακας, περιορισμένη και σχετικά αδύναμη. Το 2^ο μέτωπο του πολέμου των ΗΠΑ κατά της τρομοκρατίας, σχεδόν έχει καταρρεύσει, αφού ο αντίπαλος υπερεκτιμήθηκε. Η δομή των κοινωνιών σε συνδυασμό με την διαχρονική ύπαρξη μετριοπαθών κυβερνήσεων που δε λειτουργούν κατά τα πρότυπα εκείνων της Μέσης Ανατολής, δεν επιτρέπουν την ανάπτυξη των φανταμενταλιστών τόσο ώστε να απειλούν την παγκόσμια ασφάλεια (Larsen, 2005, σελ.5). Οι κατά τόπους, όμως, ομάδες είναι ανάγκη να αντιμετωπιστούν έγκαιρα για την περιφερειακή ασφάλεια, κυρίως,

και όχι την παγκόσμια (Hassan, 2008, σελ.2). Από την άλλη, οι τοπικές «επαναστατικές» ομάδες ακραίων ισλαμιστών ή εθνικιστών ή ακόμη και βουδιστών μοναχών, απασχολούν τις μόνο τις εγχώριες αρχές και όχι τους διεθνείς δρώντες. Αυτές είναι που καλούνται, εν τέλει, και να τις αντιμετωπίσουν (Thayer, 2010, σελ.11).

9. Επίλογος

Σχεδόν όλα τα κράτη της ΝΑ Ασίας, ενώ επιδιώκουν ως ένα βαθμό την άσκηση διεθνούς επιρροής στο εσωτερικό τους, δεν επιθυμούν εντούτοις να μετατραπούν σε δορυφόρους οποιασδήποτε εξωτερικής δύναμης, αφού τα αντανακλαστικά του αποικιακού τους παρελθόντος λειτουργούν αποτρεπτικά για κάτι τέτοιο. Ακόμη και το κορυφαίο θεσμικό μόρφωμα της περιοχής αυτής, που είναι η ASEAN, αναζητά τις ισοροπίες εκείνες που θα διασφαλίσουν ανάπτυξη και ανεξαρτησία στην περιοχή.

Η περιφερειακή ασφάλεια της ΝΑ Ασίας είναι μια ιδιαίτερα περίπλοκη και αντιφατική υπόθεση. Είναι ένα μείγμα από συνεργασίες και αντιθέσεις, από εγγύτητα και απομόνωση. Η γειννίαση των κρατών της με ανερχόμενους πολιτικούς και οικονομικούς «γίγαντες» σίγουρα δικαιολογεί αίσθημα ανασφάλειας. Η έκβαση της σινό-αμερικανικής αντιπαράθεσης θα επηρεάσει αναμφισβήτητα την περιοχή της ΝΑ Ασίας. Η διατήρηση του status – quo των ΗΠΑ ή η αλλαγή στρατηγικής τους σε συνδυασμό με την τηρούμενη από την ASEAN και τα επί μέρους κράτη στάση θα χαρακτηρίσει και τις μελλοντικές τους σχέσεις με τις υπόλοιπες μεγάλες δυνάμεις στην περιοχή. Παράλληλα υψίστης σημασίας είναι και η σύσφιξη των σχέσεων των κρατών που συνιστούν την ASEAN, η ενδυνάμωσή της και η ανάδειξή της σε πολιτικό όργανο ισχυρό, με βούληση και πόρους ικανούς και επαρκείς να διασφαλίσουν την κυριαρχία των κρατών της. Πρόκειται για μια εξίσωση το αποτέλεσμα της οποίας εξαρτάται από πολλές και ευαίσθητες μεταβλητές.

Λαμβάνοντας υπόψη την πολυπλοκότητα των περιφερειακών ζητημάτων, η ευκαιριακή δράση της Δύσης, και ειδικότερα των ΗΠΑ, στην ΝΑ Ασία, υπογραμμίζει για ακόμα μια φορά την αδυναμία ή ακόμη και την αδιαφορία της Δύσης να αντιληφθεί τις ιδιαιτερότητες, τη δομή και τη λειτουργία του υπόλοιπου (μη δυτικού) κόσμου. Αναντίρρητα είναι δύσκολο έργο, ωστόσο θα διασφάλιζε μακροπρόθεσμα και σε ρεαλιστικότερη βάση τα δυτικά συμφέροντα. Η βούληση να αντιμετωπιστεί η ΝΑ Ασία, ως ισότιμο μέλος της

παγκόσμιας κοινότητας, θα συνεισφέρει στη σταθερότητα που απαιτείται για την επίτευξη της περιφερειακής ασφάλειας η οποία είναι και βασική προϋπόθεση για την ασφάλεια σε παγκόσμιο επίπεδο.

Βιβλιογραφία

Acharya, A. (2003) “Seeking Security in the Dragon’s Shadow: China and Southeast Asia in the Emerging Asian Order”, No.44, Institute of Defence and Strategic Studies, Singapore

Asian Development Bank, (2010) “Institutions for Regional Integration: Toward an Asian Economic Community”, Manila, Philippines

Baviera, A. “China's Relations with Southeast Asia: Political Security and Economic Interests”, PASCN (Philippine APEC Study Center Network), Discussion Paper No. 99-17

Beeson, M. (2001) “Japan and Southeast Asia: The lineaments of quasi-hegemony”, in Rodan, Garry, Hewison, Kevin and Robison, Richard (eds.) The Political Economy of South-East Asia: An Introduction, 2nd Edition, (Melbourne: Oxford University Press), σελ. 283-306.

Beeson, M. (2002) “Southeast Asia and the politics of vulnerability”, Third World Quarterly, 23 (3) , σελ. 549-564

Beeson, M. & Berger, M (2003) “The paradoxes of paramountcy: Regional rivalries and the dynamics of American hegemony in East Asia”, Global Change, Peace and Security.

Beeson, M. (1999) “Reshaping regional institutions: APEC and the IMF in East Asia”, The Pacific Review, 12 (1), σελ. 1-24

Beeson, M. (2004) “Southeast Asia and the Major Powers: The United States, Japan and China”, σελ. 177-194

Beeson, M. (2004) “The United States and Southeast Asia: Change and Continuity in American Hegemony” (Forthcoming in Jayasuriya, K. (ed.), Crisis and Change in Regional Governance, London: Routledge).

Bernstein, D. & Kean, L. (1996) “People of the Opiate: Burma's dictatorship of drugs”, The Nation Company, L.P.

Bhattacharya, A. (2007) “India’s Joint Naval Exercises in the ASEAN Region”, Institute of Peace and Conflict Studies, 3 Αυγούστου 2007.

- Bowles, P. (2002) “Asia’s post-crisis regionalism: Bringing the state back in keeping the (United) States out”, *Review of International Political Economy*, 9 (2), σελ. 244-270
- Bragdon, S. (1992) “National Sovereignty and Global Environmental Responsibility: Can the Tension Be Reconciled for the Conservation of Biological Diversity?”, *Harvard International Law Journal*, Vol.33, number 2, Spring 1992.
- Brecon, L. (2001) “Wanted: more attention from the United States”, *Comparative Connections*, July 2001
- Bryant, R. & Parnwell, M. (1996) “Environmental Change in South-East Asia: People, Politics and Sustainable Development”, New York, N.Y.: Routledge
- Capie, D. (2004) “Between a hegemon and a hard place: the “war on terror” and Southeast Asian–US relations” *The Pacific Review*, Vol. 17 No. 2 June, σελ. 223–248
- Cheong, Y. & Rao, B (1995) “Singapore-India Relations: A Primer”, Singapore University Press, Singapore
- Derks, A. (2000) “Combating Trafficking in South-East Asia: A Review of Policy and Program Responses”, International Organization for Migration, Switzerland, σελ.1-88
- Desker, B. & Ramakrishna, K. (2002) “Forging an indirect strategy in Southeast Asia”, *The Washington Quarterly*, vol.25, no.2 (Spring 2002), σελ.161-176
- Douglas, R. (2010) “Russia Seeks to Develop Far East - Invites U.S. Role”, *EIR Economics* January 15, 2010, σελ.34-37
- Engel, M. (2001) “US may turn attention to Far East terror groups”, *The Guardian*, 11 October 2001
- Ernst, D. (1997) “Partners for the China Circle? The Asian Production Networks of Japanese Electronics Firms” , *The Berkeley Roundtable on the International Economy (BRIE)*, University of California at Berkeley, USA, BRIE Working Paper 91, January 1997
- Ferris, E. & Petz, D. (2011) “A year of living dangerously: A review of natural disasters in 2010”, *The Brookings Institution, London School of Economics*, Απρίλιος 2011, σελ.1-83

Fidler, S. & Burnett, V. (2004) “The nuclear entrepreneur: ‘Khan’s network shows terrorists have a lot more options than we thought’,” *Financial Times*, 7 April, σελ.13

Finckenaer, J. & Chin, K. (2006) “Asian transnational organized crime and its impact on the United States: Developing a transnational crime research agenda”, Rutgers University, School of Criminal Justice

Gershman, J. (2002) “Is Southeast Asia the second front?”, *Foreign Affairs*, July/August

Goh, E. (2005) “Great Powers and Southeast Asian Regional Security Strategies: Omnienmeshment, Balancing and Hierarchical Order”, No. 84, Institute of Defence and Strategic Studies, Singapore, July 2005.

Hassan, M. (2008) “Beyond the “War on Terror”: Southeast Asia’s future political and security challenges”, Paper prepared for East Asia Forum Dialogue: The Way Forward on Asian Economic and Political Security at Sydney, Australia on 26-27 March 2008.

Head, J. (2002) “Questions cloud US Asian campaign”, *BBC World Service*, 26 Ιανουαρίου 2002

Hearing on “China’s Global Influence: Objectives and Strategies” July 22, 2005

Hu, R. (2007) “China and East Asian Community-Building: Implications & Challenges Ahead,” *The Brookings Institution*, October 2, σελ.1-17

Keck, M. & Sikkink, K. (1998) “Activists Beyond Borders”, Ithaca and London: Cornell University Press.

Kolko, G. (1997) *Vietnam: Anatomy of a Peace*, (London: Routledge)

Kolotov, V. (2008) “Main Trends of Russia’s Foreign Policy in Transforming East and Southeast Asia”, Vol.18, *The Brookings Institution*, April 2008

Larsen, W. (2005) “Beyond Al Qaeda: Islamic terror in Southeast Asia”, *Air Force Fellows (SDE)*, Air University, Maxwell Air Force Base, Alabama, April 2005

Lerner, M. (2002) “Troop presence splits Philippine opinion”, *The Washington Times*, 29 Ιανουαρίου 2002

Leszek, B. (2006) “Russia and Southeast Asia: A New Relationship”, Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs, Volume 28, Number 2, Institute of Southeast Asian Studies, August 2006, σελ. 276-296

Levinson D. & Christensen K. (2002) “Encyclopedia of Modern Asia”, Chicago, Scribners

Lieberthal, K. (2002) “The United States and Asia in 2001: Changing Agendas”, Asian Survey, vol.42 (1) σελ.1-13

Lum, T., Morrison, W. & Vaughn, B., (2008) “China’s “Soft Power” in Southeast Asia”, 4 January, Foreign Affairs, Defense, and Trade Division, CRS Report for Congress

Pearson, E. (2004) “Coercion in the Kidney Trade? A background study on trafficking in human organs worldwide”, Sector Project against Trafficking in Women, Division 42 – Governance and Democracy, Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit, Eschborn, Germany

Pempel, T. “The politics of the Asian economic crisis”, Ithaca, N.Y. & London: Cornell University Press, 1999.

Percival, B. (2005) “China’s Influence in Southeast Asia: Implications for the United States”, Center for Strategic Studies, CNAC, U.S.-China Economic and Security Review Commission

Prosser, A. (2004) “Nuclear Trafficking Routes: Dangerous Trends in Southern Asia”, Center for Defense Information

Pumphrey, C. (2002) “The rise of China in Asia: Security Implications”

Raman, B. (1999) “Chinese Territorial Assertions: The Case of the Mischief Reef” Institute for Topical Studies, Chennai, 14 January

Ren, X. (2004) “Trafficking in Children: China and Asian Perspective”, California State University, Sacramento

Richardson, M. (2001) “Southeast Asia Bars help of US Troops”, International Herald Tribune, 4 Δεκεμβρίου 2001

Routray, B. (2009) “Linking India’s Northeast and Southeast Asia Security Implications”, IPCS Issue Brief, No 104, Institute for Conflict Management, June 2009, New Delhi

- Sato, Y. (2007) “Southeast Asian Receptiveness to Japanese Maritime Security Cooperation”, Asia-Pacific Center for Security Studies, September 2007
- Shenon, P. & Johnston, D. (2002) “Suspect calls Malaysia a staging area for terror attacks”, The New York Times, 30 January 2002
- Southeast Asia Nuclear – Weapon – Free Zone Treaty (Treaty of Bangkok)
- Stanley Foundation (2003) “Nontraditional Security Threats in Southeast Asia”, 44th annual Strategy for Peace Conference, 16-18 October 2003, Airlie Center, Warrenton, VA
- Stockwell, A.J. (1999) ‘Southeast Asia in war and peace: The end of European colonial empires’, in Tarling, N. (ed.), The Cambridge History of Southeast Asia, Volume 4, (Cambridge University Press), σελ. 1-58.
- Sukma, R. (2000) “US-Southeast Asia relations after the crisis: The security dimension”, Bangkok, 22-24 March 2000
- Sukma, R. (2008) (project coordinator) “Safety of nuclear energy in Southeast Asia: Issues, Challenges and Regional Strategy”, Preliminary Report 15 December 2008, CSIS, Jakarta
- Sukma, R. (2010) “US Policy towards Southeast Asia: A new paradigm?”, Kuala Lumpur, June 2010, σελ. 1-7
- Sumsky, V. (1999) “Russia and ASEAN: Emerging Partnership in the 1990s and the Security of South-East Asia”, In Russia and Asia: The merging Security Agenda, Gennady Chufirin, Oxford: Oxford University Press.
- Symon, A. (2008) “Nuclear Power in Southeast Asia: Implications for Australia and Non-Proliferation”, For International Policy, LOWY Institute
- Tarling, N. (1998) “Nations and States in Southeast Asia”, Cambridge, Cambridge University Press.
- Tay, S. (2002) “Fires and Haze in Southeast Asia”, Singapore Institute of International Affairs, Cross-Sectoral Partnerships in Enhancing Human Security, Tokyo: Japan Center for International Exchange, σελ. 53-80.

Thayer, C. (2010) “Southeast Asia: patterns of security cooperation”, The Australian Strategic Policy Institute, Barton, Australia

Von Der Mehden, F. (2005) “Radical Islam in Southeast Asia and its challenge to U.S. policy”, The James A. Baker III Institute for Public Policy, RICE University, Οκτώβριος, σελ. 9-36

Watanabe, T. (2002) “Changing Japanese Views of China: A New Generation Moves toward Realism and Nationalism”, The Rise of China in Asia: Security Implications, Strategic Studies Institute, Japan

Webber, D. (2001) “Two funerals and a wedding: The ups and downs of regionalism in East Asia and Asia-Pacific after the Asian crisis”, The Pacific Review, 14 (3), σελ. 339-372

Yahuda, M. (1996) The International Politics of the Asia Pacific, (London: Routledge).

York, J. (2007) “The Junta’s Enablers”, International News, October 6

Zhao, S. (1998) Power Competition in East Asia, (London: Macmillan)

Δικτυακοί τόποι

“Trouble brews on Mischief Reef”, World: Asia-Pacific, BBC News, Friday, January 22, 1999 published at 20:54 GMT από το σύνδεσμο: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/260762.stm>

Boyd, A. (2002) “Asian security: China seizes the moment”, 6 August (διαθέσιμο στη σελίδα του Asia Times on Line: http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/DH06Ae02.html)

Glosserman, B. (2002) ‘The ARF breaks new ground’, *PacNet Newsletter* No. 32, 9 August (διαθέσιμο και στη σελίδα του Asia Times on Line: http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/DH14Ae02.html)

Mack, A. (2004) “Human Security Report 2003” διαθέσιμο και στη σελίδα του University of British Columbia <http://www.ubc.ca/>

Mack, A. (2011) “Human Security Report 2009-2010”, διαθέσιμο στη σελίδα του Human Security Report Group: <http://www.hsrgroup.org/press-room/press-kits/20092010-press-kit.aspx>

Mazumdar, S. (2009) “Mekong - Ganga Cooperation- a Brief Overview” διαθέσιμο και στο σύνδεσμο του Global India Foundation: <http://www.globalindiafoundation.org/lookeast.htm>

Sheridan, G. (2004) “Jihad Archipelago”, The National Interest, CBS Money Watch (διαθέσιμο στο σύνδεσμο: http://findarticles.com/p/articles/mi_m2751/is_78/ai_n8686620/)

Steinberg, D. (2004) “Burma: Feel-Good U.S. Sanctions Wrongheaded,” Yale Global Online, 19 May (βλ. σύνδεσμο: <http://www.narinjara.com/Reports/BReport.ASP>)

Symon, A. (2007) “Russian revival for Southeast Asia”, 11 Σεπ 2007, Asia Times Online διαθέσιμο στο σύνδεσμο: www.atimes.com

Varner, J. (1999) “Mischief Reef” (διαθέσιμο στο σύνδεσμο: http://www.noac-national.ca/article/varner/mischiefreef_byjoearner.html)